

Beretning

fra udvalget angående forslag til lov om forsvarrets organisation m. v.

(Afgivet den 5. oktober 1959).

Udvalget nedsattes den 18. marts 1959 og har i den siden da forløbne del af folketingsåret holdt 14 møder. I de fleste af møderne har forsvarsministeren, ledsaget af kontorchef Svend Hansen, forsvarsministeriet, deltaget. Der har været holdt et samråd med statsministeren.

I enkelte udvalgmøder har forsvarschefen, de tre værnschefer, chefen for kystbefæstningen og Sundets marinekommando og chefen for hjemmевærnet deltaget.

Fra Foreningen af Oversergenter og Underofficerer og Foreningen af kontraktansatte Musikere i Hæren er der modtaget skriftlige henvendelser.

Forsvarsministeren har skriftligt besvaret en række skriftligt eller under udvalgsforhandlingerne stillede spørgsmål. Desuden har forsvarsministeren stillet en række oplysninger og aktstykker til udvalgets rådighed, bl. a. om skitser til nye forsvarsordninger, udarbejdet af forsvarsstyrelsen under forskellige økonomiske forudsætninger, og om forhandlinger, der har været ført med NATOs militære myndigheder, sideløbende med udvalgets behandling af lovforslaget.

Det således tilvejebragte materiale er i det omfang, det ikke er af fortrolig karakter, optrykt som bilag til nærværende beretning.

Udvalget har ikke afsluttet sit arbejde.

P. u. v.

Einer-Jensen,
formand.

BILAGSFORTEGNELSE.

Bilag		Spalte
1	Skriftlige spørgsmål fra udvalget (under spørgsmålene er sidetallet for svaret anført)	3
2-10	Svar på skriftlige spørgsmål	6
11	Notat af 21. april 1959 vedrørende organisatoriske og økonomiske rammer om forsvaret i visse andre lande	33
12	Skrivelse af 22. april 1959 om skitseforslag til ny forsvarsordning	35
13	Skrivelse af 4. maj 1959 om omkostninger ved raketvåben m. v.	36
14	Skrivelse af 4. maj 1959 om omkostninger ved forsvarsordning af 14. februar 1959	37
15	Hjemmeværnsledelsens skrivelse af 19. juni 1959 om ledelsens synspunkter vedrørende den ønskelige fremtidige udvikling med bilag „hjemmeværnets stabs overvejelser af 18. juni 1959“	38
16	Notat af 22. august 1959 om hvervning af frivilligt personel i Belgien i forbindelse med nedsettelse af tjenestetiden	46
17	Forsvarsstaben: „Kortfattede oplysninger om atomvåben og deres virkninger“. (Juli 1959)	47
18	Skrivelse af 29. september 1959 med udkast af 26. september 1959 til ændringsforslag	54

Bilag 1.

Folketingets udvalg

angående

forslag til lov om forsvarets organisation m. v.

Christiansborg, den 20. marts 1959.

Til forsvarsministeren.

Udvalget udbeder sig ministerens besvarelse af følgende spørgsmål:

1. Har forsvarsstyrelsen eller andre militære myndigheder været medvirkende ved regeringsforslagets udarbejdelse?
[Svar sp. 7]

2. Der udbedes en redegørelse for forsvarsstyrelsens og værnschefernes bedømmelse af forslagets militære værdi og dets muligheder for at løse de danske forsvarsopgaver — særlig beredskabsopgaver.

Herunder udbeder man sig særlig en redegørelse for:

Hvilken indflydelse har nedlæggelse af flyvevåbenets jordstyrker på det samlede landmilitære beredskab?

Der ønskes en militær vurdering af mulighederne for at enkadrere 10-15 lokalforsvarsbataljoner, endvidere hvilke årgange de forudsættes at omfatte, hvilke kategorier våben de påregnes understyret med, og hvor ofte de påregnes genindkaldt.

Endvidere ønskes en militær vurdering af disse styrkers muligheder i krig, bl. a. hvor hurtigt de kan være kampklare — altså deres værdi som beredskab.

Der ønskes en militær vurdering af de 4 mobiliserede brigadegrupperes kvalitet, og hvilke krigsmæssige opgaver de vil kunne løse. Hvad er begrundelsen for reduktionen?

Der ønskes en militær vurdering af,

hvilke opgaver flåden vil kunne løse med de i forslaget forudsatte styrker.

Hvilke opgaver påregnes flyvevåbenet at kunne løse med de i forslaget forudsatte styrker?

[Svar sp. 18]

3. Der ønskes en mundtlig militær vurdering af de minimumsstyrker, et angreb mod den sjællandske øgruppe kan forventes ført med, og det planlægningsgrundlag, der må anvendes ved fastsættelsen af det strengt nødvendige omfang af forsvarets styrker, således at disse ikke uden videre kan overvældes.
4. Der ønskes en udtalelse om, hvilke muligheder en styrke på en brigadegruppe, „eventuelt suppleret med enkelte andre enheder“, vil have for at hindre en erobring og besættelse af Sjælland. Hvilke enheder tænkes der på?
5. Der udbedes en redegørelse af SHAPE om NATOs vurdering af regeringsforslagets muligheder for at løse de opgaver, som rimeligt kan forventes løst af Danmark som et led i det almindelige NATO-forsvar. Hvilke udtalelser har regeringen allerede modtaget?
6. Hvorledes tænkes hærens dækningsstyrker og mobiliseringsstyrker fordelt på landsdelene? Hvorledes tænkes de 4 000 mand hvervede tropper fordelt på de forskellige våbenarter?
[Svar sp. 7]

7. Der ønskes en detaljeret redegørelse for, hvorledes man er nået til det i lovfor-slaget's bemærkninger opstillede budget, specielt driftsbudgetterne for hvert værn, materielanskaffelseskontoen for hvert værn, hvorledes de 30 mill. kr. til større anskaffelser af materiel tænkes anvendt i de første 5 år, mellemregningerne, der ligger til grund for merudgiften på 50 mill. kr. ved indførelse af fast mandskab, hvor stor en del af budgettet der går til lønninger og administration og hvor stor en del til egentligt forsvar.
[Svar sp. 7]
8. Hvorledes vil man udfylde de 4 mobili-seringsbrigadegrupper med specialister i de første 5-6 år, når bestridelsen af specialisterne opgaver i dækningsstyr-ken må formodes at skulle ske ved fast frivilligt personel med længere tids tjeneste, medens de værnepligtige an-vendes på mindre krævende poster?
[Svar sp. 8]
9. Hvilke rationaliseringsbestræbelser tæn-kes der på ud over de i bemærkningerne anførte, og hvilke beløb vil kunne ind-vindes ved hver enkelt af de påtænkte foranstaltninger?
[Svar sp. 9]
10. Der ønskes en redegørelse for regeringens planer med hensyn til NATO-depoter i Danmark.
11. Hvilke planer er der for opstilling af NIKE- og andre raketbatterier? I hvilket omfang vil de erstatte fly og dermed kunne træde i stedet for den foreslåede begrænsning af flyvevåbenet? Hvornår vil de være opstillet?
Man udbeder sig en redegørelse for raketbataljonernes effektivitet med og uden atomladning.
[Svar sp. 13]
12. Der ønskes forelagt de beregninger, der ligger til grund for, at man regner med at have en dækningsstyrke på 13 000 mand, efter at de årlige indkaldelser er nedsat til 20 000 mand (inkl. frivilligt mandskab) og tjenestetiden nedsat til 12 mdr.
[Svar sp. 16]
13. Kan civilundervisningen fortsættes efter tjenestetidens nedsættelse til 12 mdr.? I bekræftende fald, hvordan skal under-visningen indpasses?
[Svar sp. 12]

Christiansborg, den 30. april 1959.

I fortsættelse af tidligere spørgsmål ud-beder udvalget sig ministerens besvarelse af følgende spørgsmål:

14. Den 14. marts var der i „Aktuelt kvar-ter“ i radioen et interview om en speciel form for civilundervisning, der finder sted på kasernen i Varde, og det blev oplyst, at en lignende undervisning også foregik ved andre garnisoner. Det blev i interviewet understreget, at der var tale om et eksperiment med store perspek-tiver.
Der udbedes en redegørelse for denne undervisning og de erfaringer, der er indhøstet i denne forbindelse.
[Svar sp. 27]
15. Kan den nuværende form for straffe over for militært personel også benyttes over for det kommende faste mandskab? Er det ikke sandsynligt, at bøder — i til-fælde af gentagelse af forseelserne efter en stigende skala — ville have en bedre virkning, fordi de pågældende ved, at det ville komme til at gå ud over den bonus, de ellers skulle have udbetalt?
[Svar sp. 28]
16. Har man gjort sig overvejelser om, hvor-vidt det faste mandskab skal have til-ladelse til at gå civilklædt uden for tjenestetiden?
[Svar sp. 28]

17. Er det muligt at give en oversigt over, hvorledes den engelske ordning med frivilligt mandskab er tilrettelagt og fungerer?
[Svar sp. 28]
18. Vil det ikke være at foretrække, at civilundervisningen over en 3-årig periode tilrettelægges på den måde, at der de to første år er tale om en udpræget militær uddannelse, og at det sidste år helliges den civile uddannelse med nogle få timers militær uddannelse ind imellem?
[Svar sp. 29]
19. Vil kasereringen af det faste mandskab ikke blive et alvorligt problem? På en af vore mest moderne kaserner ligger der i øjeblikket 20 mand på samme sovesal. Sådanne forhold vil næppe virke særlig tillokkende over for folk, der skal ligge inde i f. eks. 3 år.
[Svar sp. 29]

Christiansborg, den 5. maj 1959.

I fortsættelse af tidligere spørgsmål udbeder udvalget sig ministerens besvarelse af følgende spørgsmål:

20. Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår, at såvel flyvevåbnet som flåden vil blive udstyret med mere moderne materiel.

Der udbedes hærkommandoens bedømmelse af, hvorvidt en lignende modernisering af hærens materiel anses for nødvendig. Specielt ønskes en udtalelse om kvaliteten af våben til forsvar mod tanks og af luftværnskanoner samt om, hvilke krav i retning af bevægelighed der stilles til hærens forskellige enheder, og om en sådan bevægelighed er til stede.

Der ønskes endvidere en udtalelse om, hvorvidt der i det forelagte budget er

taget hensyn til en eventuel modernisering af hærens materiel.

[Svar sp. 30]

21. Hvor stor en nedskæring af krigsammunitionsbeholdningen har fundet sted på grund af besparelser på forsvarsbudgettet, og er dette taget i betragtning ved regeringens forslag, således at manglerne bliver ophævet?

[Svar sp. 30]

22. Er træningstiden for flyvevåbnets piloter stadig nedsat af sparsommelighedsgrunde?

Er den væsentlig lavere end i andre flyvevåben?

[Svar sp. 30]

Christiansborg, den 15. maj 1959.

I fortsættelse af tidligere spørgsmål udbeder udvalget sig ministerens besvarelse af følgende spørgsmål:

23. Der ønskes en redegørelse for betingelserne for modtagelse af atomladninger til raketskytset.

[Svar sp. 31]

24. Man udbeder sig det nye forslag til lov om forsvarrets ordning udfyldt med angivelse af de tal, der skal sættes i stedet for de nu indsatte spørgsmålstegn.

[Svar sp. 31]

P. u. v.

Einer-Jensen,
formand.

Bilag 2.

FORSVARSMINISTEREN

København, den 16. april 1959.

I anledning af de af udvalget i skrivelse af 20. f. m. stillede spørgsmål skal opmærksomheden henledes på de indledende bemærkninger til lovforslaget og på min fremsættelsestale. Heraf fremgår, at der ikke af regeringen er forelagt eller tilsigtet forelagt en fuldt udarbejdet forsvarsordning. Der er forelagt et lovforslag og i forbindelse dermed forslag om en økonomisk ramme og om en omlægning af tjenestetiden. Endvidere er angivet de principper, som efter regeringens opfattelse bør lægges til grund for forsvarsordningen; og størrelsesordenen af de styrker, som kan påregnes inden for den økonomiske ramme, er anført.

Regeringen har herved forudsat, at den endelige fordeling af styrkerne og den detaljerede fastsættelse af deres størrelse og

dermed fordelingen af de økonomiske midler mellem værnene skulle fremgå af fortsatte forhandlinger med de militære sagskyndige herhjemme og i NATO og af forhandlingerne i det i henhold til lovforslagets § 10 nedsatte forsvarspolitiske udvalg. Af denne grund er der ikke på nuværende tidspunkt taget stilling til fredsorganisationen inden for værnene og andre enkeltheder.

En del af de stillede spørgsmål kan derfor på nuværende tidspunkt enten ikke besvares eller kun besvares med forbehold under hensyn til det foran nævnte.

I særskilt skrivelse følger besvarelse af nogle af spørgsmålene, idet jeg hurtigst muligt skal vende tilbage til en besvarelse af de resterende spørgsmål.

Poul Hansen.

Til folketingets udvalg angående forslag til lov om forsvarrets organisation m. v.

Bilag 3.

FORSVARSMINISTEREN

København, den 16. april 1959.

I forbindelse med min skrivelse af dags dato afgives nedenfor besvarelser af nogle af de af udvalget i skrivelse af 20. f. m. stillede spørgsmål:

Ad spørgsmål 1.

Den principielle udformning og tekstformuleringen af det udkast til lovforslag, der blev udarbejdet for mere end 2 år siden, har været forhandlet med forsvarsstyrelsen, inden det i foråret 1957 blev forelagt for forsvarsudvalget. Da det nu fremsatte lovforslag ikke på væsentlige punkter adskiller sig fra det oprindelige forslag, har det ikke på ny været forelagt for forsvarsstyrelsen.

For så vidt angår det i de indledende bemærkninger til lovforslaget anførte omfang og fordeling af styrkerne og om den foreslåede omlægning af tjenestetiden, har forsvarsstyrelsens og værnskommandoernes medvirken været begrænset til under nærmere af forsvarsministeren angivne forudsætninger at udarbejde redegørelser til belysning af de dermed forbundne militære (forsvarsmæssige og militærtekniske) problemer.

Specielt med hensyn til omfang og fordeling af styrkerne er udgangspunktet taget i en skitse på grundlag af et årligt budget på 935 mill. kr., der indgik som led i en af forsvarschefen på forsvarsministerens anmodning givne besvarelse af spørgsmålet om den mest hensigtsmæssige forsvarsopbygning inden for nærmere angivne udgiftsrammer. Om denne budgetfordeling, der således ikke kan betragtes som et forslag fra forsvarschefens side, er der ikke enighed i forsvarsstyrelsen. Selv om denne skitse i et vist omfang bygger på andre forudsætninger

end lovforslagets, således bl. a. bevarelsen af den nugældende tjenestetid, vil det højere udgiftsbeløb i forbindelse med de besparelser ved rationaliseringer o. lign., der er regnet med i bemærkningerne til lovforslaget, formentlig muliggøre en ordning på omtrent det niveau, der er angivet i forsvarschefens nævnte skitse.

Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, forudsætter den endelige og detaljerede fastlæggelse af forsvarrets styrkemål fortsatte forhandlinger bl. a. med de militære sagkyndige.

Ad spørgsmål 5.

Der vil kunne gives udvalget en foreløbig mundtlig redegørelse.

Ad spørgsmål 6.

Hvorledes dækningsstyrkerne, der ifølge bemærkningerne til lovforslaget påregnes fordelt på Sjælland, Jylland-Fyn og Bornholm, og mobiliseringsstyrkerne nærmere skal fordeles på landsdelene, vil afhænge bl. a. af forhandlinger med de militære sagkyndige herhjemme og i NATO.

Der er ikke truffet bestemmelse om de hvervedes fordeling på våbenarter. Det må antages, at bestanddelen af fast personel i de forskellige våbenarter i hæren vil variere stærkt, bl. a. afhængigt af, hvor teknisk betonet vedkommende våbenart er, og af behovet for uddannelse af værnepligtigt personel til anvendelse i mobiliseringsstyrken.

Ad spørgsmål 7.

Af vedlagte skematiske opstilling fremgår forholdet mellem forsvarsbudgettet for fi-

nansåret 1958-59 og det i bemærkningerne til lovforslaget indeholdte budget. Opdelingen i drifts- og anskaffelseskonti er sket efter forhandling med værnene.

Det vil ses, at man — som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget — i det store og hele har fulgt den nuværende fordeling mellem værnene. Det er dog ikke dermed givet, at denne fordeling skal være den endelige under en nyordning af forsvaret, idet dette må afhænge af de endelige styrkemål, man når frem til.

Med hensyn til spørgsmålet om anvendelsen i de første 5 år af de 30 mill. kr., der i budgettet er afsat til større anskaffelser, skal peges på, at beløbets størrelse, som anført i bemærkningerne til lovforslaget, må afgøres fra år til år efter behovet. Der kan derfor ikke på forhånd udtales noget om anvendelsen i de første 5 år ud over, at der bl. a. må afsættes midler til flådebygningsprogrammets gennemførelse i den pågældende periode.

Det er i bemærkningerne til lovforslaget anført, at der til kompensation for en tjenestetidsnedsættelse som foreslået må regnes med at være behov for at øge det frivillige personel af de grader, der kommer i betragtning, med et antal af størrelsesordenen 4 000 mand, og det er anført, at dette vil medføre merudgifter af en størrelsesorden på ca. 50 mill. kr.

Udgangspunktet har været et behov for hæren på ca. 3 400 mand og for flyvevåbnet på ca. 700 mand, medens en tjenestetidsnedsættelse til 14 måneder, som der er tale om for søværnets vedkommende, ikke medfører behov for yderligere frivilligt personel til dette værn. Søværnet vil dog på baggrund af det øgede behov for frivilligt personel med længere tjenestetid, som er en følge af bl. a. den tekniske udvikling, fortsætte bestræbelserne for at forøge kontingentet af sådant personel.

Af vedlagte oversigt over merudgifter ved forøgelse af fast personel i forsvaret fremgår det, at den samlede merudgift er beregnet til godt 57 mill. kr.

Der er imidlertid stor usikkerhed forbundet med disse beregninger, bl. a. fordi gennemsnitstal for lønninger og bonus har måttet lægges til grund, og kun erfaringen vil kunne vise, om dette beregningsgrundlag er rigtigt. Det vil bl. a. afhænge af kontrakt-

tidens længde og af, om de frivillige anvendes i overensstemmelse med deres civile, faglige uddannelse. Når hensyn yderligere tages til muligheden for besparelser i uddannelsesudgifter som følge af de frivilliges længere nyttetjeneste, har man anset det forsvarligt at regne med en merudgift af en størrelsesorden på 50 mill. kr.

Med hensyn til en opdeling af forsvarsbudgettet i udgifter til lønninger og administration på den ene side og udgifter til egentligt forsvar på den anden side skal bemærkes, at en sådan sondring ikke lader sig foretage. Dette skyldes bl. a., at en i fredstid vel tilrettelagt og virkende administration, f. eks. af forsyningsstjenesten eller kommunikationstjenesten, er en forudsætning for styrkernes forsvarsindsats, og at en forsvarsmæssig indsats altid i første række vil bero på en stor personelmæssig indsats og give sig kraftigt udtryk i lønningsudgifter. Det kan oplyses, at der i finansåret 1959-60 i forsvarbudgettet er regnet med ca. 370 mill. kr. i totale lønningsudgifter. Der kan derimod ikke gives oplysning om administrationsudgifter af den i spørgsmålet nævnte art, allerede fordi det ikke anses for muligt af definere, hvilke opgaver der er rent administrative uden forbindelse med „egentligt forsvar“.

Det er imidlertid åbenbart, at opmærksomheden bør være rettet imod gennemførelsen af forenklinger og rationaliseringer på alle områder, hvor det er muligt uden skade for den militære indsats, jfr. bemærkningerne til lovforslaget og besvarelse af spørgsmål 9.

Ad spørgsmål 8.

Hærkommandoen har oplyst følgende:

„Frivillige menige vil principielt finde anvendelse på to typer af nøgleposter inden for dækningsstyrkens enheder:

- a) dels poster, hvis bestridelse er af særlig betydning for enhedernes kampkraft (effektivitet), og hvor værnepligtige ikke slår til efter få måneders rekrutuddannelse, men hvortil værnepligtige nok kan gøres egnede efter 10-12 måneders uddannelse, og
- b) dels poster, der kræver en særlig kostbar uddannelse.

Mobiliseringsenhederne har — såvel som

dækningsstyrken — begge typer af poster, der skal besættes.

I de første år efter ordningens iværksættelse vil det antal faste folk, der er (bliver) hjemsendt og dermed stillet til rådighed for mobiliseringsstyrken, være mindre end normalt. I denne periode må der på de pågældende poster anvendes allerede uddannede, hjemsendte værnepligtige. Senere indsættes hjemsendte af den frivillige kategori.

Disse vil imidlertid ikke altid med sikkerhed kunne påregnes at være til rådighed i fornødent tal, hvorfor man under den første uddannelse må give særligt egnet værnepligtigt personel en sådan supplerende uddannelse, at de vil kunne overtage de ubesatte nøgleposter.

Til de ovenfor under a) nævnte poster kan værnepligtige uddannes i dækningsstyrken ved en art dobbeltuddannelse. Eksempel: I en maskingeværgruppe, hvor skytten er frivillig, kan den værnepligtige hjælper i løbet af sin tid i dækningsstyrken uddannes, så han kan indgå i mobiliseringsstyrken som skytte. Tilsvarende kan en forsyner uddannes som hjælper.

For de ovenfor under b) nævnte poster gælder, at nødvendigheden af at anvende værnepligtige i et vist omfang i mobiliseringsstyrken sætter en grænse for, hvor mange af disse poster der i dækningsstyrken bør besættes med frivillige. Eksempel: I kampvognsbesætningerne kan skytterne være frivillige, medens en vis del af hjælperne må være værnepligtige.

Disse hjælpere kan — som ad a) skitseret — dobbeltuddannes med henblik på anvendelse som skytter i mobiliseringsstyrken.

Af foranstående fremgår, at hensynet til mobiliseringsstyrken nødvendiggør en vis dobbeltuddannelse og dermed udgifter, som ikke er direkte foranlediget af dækningsstyrkens behov.“

Ad spørgsmål 9.

Det lader sig ikke gøre på nuværende tidspunkt at anslå, hvilke besparelser hver enkelt påtænkt rationaliseringsforanstaltning kan medføre. Dette må ifølge sagens natur afhænge af en nærmere undersøgelse inden for det enkelte område og af den løsning, der vælges.

Under de i forsvarsministeriet foretagne overvejelser af rationaliseringsmuligheder

har opmærksomheden været rettet mod følgende arbejdsområder:

- gennemgang af forsvarsministeriet og den øverste militære stabsoverorganisation med henblik på organisatoriske og personelmæssige reduktioner,
- undersøgelse af mulighederne for tilvejebringelse af en fælles forsyningsorganisation for værnene og, såfremt dette ikke kan gennemføres, en undersøgelse af mulighederne for sammenlægning af forsyningsstjenesten inden for de enkelte værn,
- gennemgang af forsvarets centrale og lokale værkstedstjenester med henblik på en mere effektiv kapacitetsudnyttelse,
- undersøgelse af mulighederne for sammenlægning af den lokale værnadministration, således at der inden for de enkelte regioner oprettes fællesværns administrationsorganer,
- reorganisation, evt. nedlæggelse, af urentable eller utidssvarende virksomheder og institutioner (ammunitionsarsenalet, våbenarsenalet, krudtværket, brødfabrikken, søværnets vaskeri på Holmen, Københavns militærhospital m. fl.)
- gennemgang af forsknings- og udviklingsvirksomheden ved forsvarets tekniske virksomheder under hensyntagen til mulighederne for gennem NATO-samarbejdet at få stillet forsøgsresultater til rådighed,
- undersøgelse af mulighederne for udviklet automatisering og mekanisering af rutinepræget administrationsarbejde,
- gennemførelse af en garnisonsordning for den del af søværnets og flyvevåbnets personel, der tjenstgør uden for København,
- gennemgang af den militære udskrivningstjeneste for civile motorkøretøjer samt af forsvarets egen motorkøretøjs-tjeneste, herunder også med henblik på reduktion af antallet af almindelige personmotorvogne i forsvaret,
- gennemgang af forsvarets telegraforvaltnings administrationsområde med henblik på mulighederne for at lade de civile teleadministrationer overtage forvaltningens arbejdsopgaver,

- undersøgelse af mulighederne for hel eller delvis afskaffelse af hærens og søværnets gallauniformer,
 — gennemgang af forsvarrets trykkerivirk-somhed med henblik på sammenlægning af offsettrykkerierne.

Der er endnu ikke truffet bestemmelse om, i hvilken rækkefølge og i hvilket omfang de nævnte opgaver vil blive taget op. Det er en selvfølge, at man under forsvarrets reorganisering vil have opmærksomheden rettet mod yderligere muligheder for rationalisering.

Poul Hansen.

Til folketingets udvalg angående forslag til lov om forsvarrets organisation m. v.

Underbilag 1 til bilag 3.

mill. kr.

	Lovforslag		1958-59 — på grundlag af tillægsbevillingslovforslag — afgivet januar 1959
(0)	(1)		(2)
A. Civilafsnit.			
<i>I. Drift.</i>			
a. Forsvarets civilunder-visning	ca. 4		4,1
b. Civile institutioner	ca. 27		26,2
c. Fiskeriinspektion, søop-måling samt kongeski-bet (søværnet)	ca. 12		ca. 12
d. Flyvevåbnets rednings-tjeneste	ca. 4		ca. 4
	ca. 47		ca. 46,3
<i>II. Investering</i>			
Bygning af fiskeriinspek-tionsskibe m. m. samt nyt fyrinspektionsskib	ca. 8		ca. 3,3
<i>I alt civilafsnit</i>	<i>ca. 55</i>		<i>ca. 49,6</i>
B. Militærafsnit.			
<i>I. Drift.</i>			
a. Centralstyrelsen	ca. 4		4,2
b. Fællesudgifter		Finanslovens § 21 II. og VII. ÷ civilundervisning	36,7 4,1
	ca. 34		32,6
c. Hæren		Finanslovens § 21 III. ÷ større materielanskaffel-ser ÷ genbevilling fra 1957-58.	372,2 4,9 —
	ca. 370		367,3
d. Søværnet		Finanslovens § 21 IV. ÷ søopmåling ÷ større materielanskaf. . .	175,4 12,0 7,5
	ca. 150		155,9

mill. kr.

	Lovforslag		1958-59 — på grundlag af tillægsbevillingslovforslag — afgivet januar 1959
(0)	(1)		(2)
e. Flyvevåbnet.....		Finanslovens § 21 V.....	238,0
		÷ redningstjenesten.....	4,0
		÷ større materielanskaf- felser.....	4,8
	ca. 230		229,2
f. Hjemmeværnet		Finanslovens § 21 VI.....	40,7
		÷ større materielanskaf- felser.....	2,0
	ca. 42		38,7
g. Finanslovens § 21 XXI. og XXII. — Tysklands- kommandoet og FN- kommandoet.....	—		3,4
	ca. 830		831,3
<i>II. Investering.</i>			
a. Nationale bygge- og an- lægsarbejder.....		Finanslovens § 27 I. 29. 1.. ÷ skibsmateriel til fiskeri- inspektion m. m. samt fyrinspektion.....	42,1 3,3
	ca. 30	÷ Counterpart II-arbejder.	—
			38,8
b. Dansk bidrag til NATOs fællesfinansierede infra- strukturprogram	ca. 40		35,0
c. Større anskaffelser af materiel:			
Hæren..... ca. 5			4,9
Søværnet..... ca. 18			7,5
Flyvevåbnet... ca. 5			4,8
Hjemmeværnet . ca. 2			2,0
	ca. 30		19,2
	ca. 100		93,0
<i>I alt militæransnit.....</i> ca. 930		924,3
<i>I alt — A + B.....</i>	ca. 985		973,9

Kontrol § 21. Finanslov.....	845,1
TB-lovforslag.....	61,7
	906,8
§ 27. Finanslov.....	90,3
TB-lovforslag..... ÷	23,2
	67,1
	973,9

Underbilag 2 til bilag 3.

Merudgifter ved forøgelse af fast personel i forsvaret.

I. Udgifter til *nyt* personel til kompensation for nedsættelse af tjenestetiden.

	Antal	Lønudgift til nyt personel	Bonus	Besparelser	I alt
					mill. kr.
Hæren.....	3 400	34,0	6,8	14,6	26,2
Flyvevåbnet.....	700	7,0	1,4	3,0	5,4
I alt...	4 100	41,0	8,2	17,6	31,6

II. Lønregulering til *allerede ansat personel* som følge af I.

	Lønnings- forøgelse	Bonus	Besparelser	I alt
				mill. kr.
Hæren.....	16,2	7,8	7,6	16,4
Søværnet.....	2,3	3,4	1,7	4,0
Flyvevåbnet.....	1,2	5,8	1,7	5,3
I alt...	19,7	17,0	11,0	25,7

Bilag 4.

FORSVARSMINISTEREN

København, den 16. april 1959.

I forbindelse med min skrivelse af dags dato kan jeg i besvarelse af spørgsmål 13 i udvalgets skrivelse af 20. f. m. meddele, at man fra værnenes side tillægger civilundervisningen værdi som kontaktskabende i forhold til civilbefolkningen, og det er værnenes opfattelse, at denne undervisning har betydning for mange værnepligtige.

Civilundervisningen ønskes derfor opretholdt, men med den forudsatte reducerede tjenestetid må der forudses en begrænsning i dens opgaver og den tid, der kan anvendes til formålet. Det er ikke muligt på nuværende tidspunkt at udtale sig om, hvordan undervisningen skal indpasses.

Poul Hansen.

Til folketingets udvalg angående forslag til lov om
forsvarets organisation m. v.

Bilag 5.**FORSVARSMINISTEREN**

København, den 22. april 1959.

I forbindelse med mine tidligere skrivelser, senest af 16. d. m., skal jeg i besvarelse af spørgsmål 11 i udvalgets skrivelse af 20. f. m.

henvise til vedlagte eksemplar af forsvars-
chefens skrivelse af 22. d. m. med 1 bilag.

.....

Poul Hansen.

Til folketingets udvalg angående forslag til lov om
forsvarets organisation m. v.

FORSVARSCHEFEN

Kastellet

København Ø.

Den 22. april 1959.

**Ad skrivelse af 20. marts 1959 fra folketingets udvalg angående forslag til lov
om forsvarets organisation m. v.**

Spørgsmål 11:

„Hvilke planer er der for opstilling af NIKE- og andre raketbatterier? I hvilket omfang vil de erstatte fly og dermed kunne træde i stedet for den foreslåede begrænsning af flyvevåbnet? Hvornår vil de være opstillet? Man udbeder sig en redegørelse for raketbataljonernes effektivitet med og uden atomvåben.“

Svar:

Indledning.

Nærværende besvarelse tager først og fremmest sigte på forholdene i forbindelse med opstilling af NIKE-batterier, idet HONEST JOHN og LITTLE JOHN på grund af deres korte rækkevidde — maksimalt 25 km — er våben beregnet til løsning af opgaver inden for det konventionelle artilleris virkeområde, i hvilket flyvevåbnet kun har få opgaver.

Definitioner.

I besvarelsen vil følgende almindelig anvendte terminologi for raketvåben og fly blive anvendt:

- a) SAM, *Surface-to-Air-Missiles*, f. eks. NIKE og HAWK,
- b) SSM, *Surface-to-Surface Missiles*, f. eks. HONEST JOHN, LITTLE JOHN og MATADOR,
- c) AWX, altvejrsgagere,
- d) IDF, dagjagere,
- e) FB, jagerbombefly.

Planer.

De for opstillingen af SAM- og SSM-enheder foreliggende planer er udarbejdede med henblik på en trinvis udvikling af luftforsvaret, idet der er foretaget en afvejning af forholdene mellem antallene af

- a) bemandede forsvarsjagere (AWX og IDF) og SAMs,
 b) bemandede jagerbombefly (FB) og SSMs.

Det bemærkes, at der for SSMs vedkommende er tale om et langtrækkende våben, som er tænkt at skulle erstatte FB i deres langtudgående taktiske opgaver.

Under udarbejdelsen af forsvarsstyrelsens planer har det på grund af de begrænsninger, som forsvarsbudgettet sætter, ikke været muligt i ønskeligt omfang at foretage afbalanceringer svarende til de ovenfor nævnte afvejninger. Disse omstændigheder i forbindelse med andre forhold, herunder personelmangel, har således bevirket, at man fra dansk side endnu ikke har accepteret et under våbenhjælpsprogrammet løbende tilbud om yderligere 1 NIKKE-bataljon.

I samme forbindelse skal anføres, at de nationale militære myndigheder undersøger mulighederne for at anbefale opstilling af et antal raketafdelinger af typen HAWK til supplerende af NIKKE-luftforsvaret, det vil sige til bekæmpelse af lavtgående fly, som NIKKE-raketten ikke kan bringes til virkning mod, samt til afløsning af hærens nuværende stationære lette luftforsvar med 40 mm luftværnskanoner, der må betegnes som forældet.

Det skal understreges, at der i det fremlagte lovforslag kun er medtaget 1 NIKKE-bataljon, samt at yderligere SAM-bataljoner ikke vil kunne drives inden for lovforslagets økonomiske rammer.

SAMs indflydelse på luftforsvaret.

Med indførelse af SAMs i luftforsvaret tilsigtes det i størst muligt omfang at erstatte det konventionelle jagerforsvar, idet dog bemandede jagerfly stadig må anvendes dels på grund af deres operationelle smidighed, dels fordi kun jagerfly umiddelbart kan afsløre art og herkomst af uidentificerede fly og afvise krænkelse af dansk luftterritorium i fredstid.

En nærmere redegørelse for planer for opstilling af SAM-enheder, sammenligning mellem det i sådanne planer og det i lovforslaget indeholdte samt konsekvenserne for opstilling af sidstnævnte styrke er indeholdt i et ved særlig fordeling tilsendt HEM bilag. Den nævnte styrke erstatter — selv

om den indeholder 1 NIKKE-bataljon — således ikke den af lovforslaget nødvendiggjorte halvering af det nuværende antal jagereskadriller og resulterer derved i et utilstrækkeligt luftforsvar, som ikke kan forhindre en blotlæggelse af Danmark og danske styrker over for fjendtlige flyverangreb.

Terminer.

Den første SAM-bataljon (NIKE) forventes at være opstillet og operationsklar med udgangen af 1959.

Den første SSM-bataljon (HONEST JOHN) forventes at være operationsklar ca. 1. nov. 1959.

Anvendelse af raketbataljoner uden og med atomladninger.

HONEST JOHN (artilleriraket).

HONEST JOHN er en raket konstrueret med det ene formål at afskyde taktiske atomvåben inden for det konventionelle feltartilleris virkeområde, men raketten kan dog også forsynes med konventionel sprængladning.

Taktisk anvendelse, mobilitet og skydeledning m. v. er stort set som for øvrigt feltartilleri, dog med en i sammenligning hermed ringe skudkadence — ca. 1 raket i timen (maksimalt 2 i timen) pr. udskydningsapparat.

Raketens maksimale rækkevidde er ca. 25 km. Våbnets spredning er så stor, at kun 50 pct. af skuddene falder inden for en radius af størrelsesordenen 300-400 m fra målet. Til sammenligning tjener, at for det konventionelle artilleris tunge skyts med tilsvarende rækkevidde falder 50 pct. af skuddene inden for en radius af ca. 40 m.

Virkningsradius (fra nedslagsstedet) for en konventionel HONEST JOHN sprængladning er ca. 150 m, artillerigranatens er ca. 90 m.

HONEST JOHN raketten kan forsynes med atomladninger af forskellig styrke. Herved forøges raketens virkningsradius mod personel og materiel ganske betydeligt, men medfører på den anden side også, at der må stilles store krav til sikkerhedsafstandene for eget personel. Der skal i denne forbindelse henvises til det hemmelige bilag, der er tilsendt ved særlig fordeling.

HONEST JOHN raketten med atomladning er således et velegnet våben til ødelæggelse af troppekonzentrationer og andre større mål, men kan samtidig — trods den i forhold til konventionelt artilleri ret store spredning — anvendes med tilstrækkelig nøjagtighed til, at man med sikkerhed kan undgå uønskede ødelæggelser, herunder radioaktivt nedfald af betydning.

Af en undersøgelse af brugen af HONEST JOHN med konventionelle ladninger fremgår det — i overensstemmelse med det førnævnte formål med konstruktionen af våbnet — at HONEST JOHN på grund af ringe skudkadence,

stor spredning og

en i forhold til spredningen lille sprængladning

udgør et i forhold til konventionelt feltartilleri så underlegent våben, at det vil være ganske uhensigtsmæssigt og alt for dyrt at anvende HONEST JOHN uden atomladninger.

NIKE (luftværnsraket).

Rækkevidden mod luftmål forøges betydeligt ved anvendelse af NIKE AJAX og NIKE HERCULES.

Fjernstyringssystemet giver mulighed for at bringe raketten til sprængning i nærheden af flyet med en nøjagtighed, der er afhængig af afstanden til flyet. Med konventionel sprængladning er NIKE-rakettens virkning indskrænket til nedskydning af 1 fly pr. raket, ligesom forholdet er det ved luftværnsartilleriets pjecer.

NIKE HERCULES kan medføre en atomladning, hvilket betyder, at hele formationer af fly kan ødelægges med en raket; dette sammenholdt med den høje pris for en NIKE-raket, som medfører en relativt lille tildeling af raketter, bevirker, at anvendelse af NIKE-raketter uden atomladning er såvel ganske uhensigtsmæssig som uøkonomisk i forhold til brug af atomladede raketter.

Endvidere kan det tilføjes, at NIKE HERCULES under visse forhold vil kunne anvendes til beskydning af mål på jorden eller søen. Virkning med atomladning imod sådanne mål er af samme størrelsesorden som for HONEST JOHN angivet.

Vedrørende de enkelte data for NIKE-luftværnsraketterne skal der henvises til det hemmelige bilag, der er tilsendt ved særlig fordeling.

Bilag 6.

FORSVARSMINISTEREN

København, den 22. april 1959.

I forbindelse med mine tidligere skrivelser, senest af 16. d. m., kan jeg i besvarelse af spørgsmål 12 meddele følgende:

Den årlige indkaldelsesstyrke på ca. 20 000 mand, som der er regnet med i forslaget, omfatter værnepligtige, der i henhold til lov om værnepligt indkaldes til alle tre værn og korpse, men derimod ikke frivilligt mandskab.

Af denne indkaldelsesstyrke på ca. 20 000 mand er der til hæren og hærens del af korpse afsat ca. 16 500 mand. Resten af indkaldelsesstyrken er beregnet til de to andre værn.

Tallet 16 500 er fremkommet således:

Der regnes som nævnt i lovforslaget med en dækningsstyrke for hæren på ca. 13 000. Heraf skal ca. 10 200 mand være menige (værnepligtige og frivillige). Resten af styrken udgøres af værnepligtige befalingsmænd, befalingsmænd til frivillig tjeneste og befalingsmænd af linien. Det er herved forudsat, at der sker nogen forøgelse af antallet af befalingsmænd til frivillig tjeneste.

Ved beregningen af, hvor mange værnepligtige der årligt skal indkaldes for at opretholde 10 200 menige i dækningsstyrken, er man gået ud fra følgende forudsætninger, som hærkommandoen ved opgørelsen af personelbehovet i forbindelse med en tjenestetidsnedsættelse har lagt til grund for sine foreløbige beregninger:

— Antallet af frivillige menige forøges til ca. 3 500, hvoraf ca. 3 300 forretter tjeneste i dækningsstyrken.

„Vordende“ faste menige, der tilgår fra det civile liv, forretter efter ca. 3 måneders uddannelse tjeneste i (og uddannes ved) dækningsstyrken, hvilket giver et tilskud til denne på ca. 500 mand.

— Rekruttiden for værnepligtige udgør ca. 3 måneder, således at mandskabet kan forrette tjeneste i dækningsstyrken i ca. 9 måneder.

— Der fragår i indkaldelsesstyrken ca. 12 pct. til befalingsmandsskoler og ca. 10 pct. på grund af kassation og overførelse til anden tjeneste.

Som nævnt vil af den menige personelstyrke på ca. 10 200 i dækningsstyrken ca. 3 300 være faste menige og ca. 500 være „vordende“ faste menige. Antallet af værnepligtige menige skal således udgøre ca. $10\ 200 \div 3\ 800 = \text{ca. } 6\ 400$.

Under de foran angivne forudsætninger er det beregnet, at der for at opretholde dette antal værnepligtige menige i dækningsstyrken må indkaldes ca. 11 000 mand årligt.

Sammenhængen mellem tallene 11 000 og 6 400 fremgår af følgende:

Der indkaldes årligt..... 11 000

Der fragår:

Kassation m.v. 10 pct. ca. 1 100

Befalingsmandsskoler

12 pct..... ca. 1 300

ca. 2 400

Rest værnepligtige

menige..... ca. 8 600

Da de menige kun indgår i dækningsstyrken i 9 måneder, giver dette et gennemsnitligt antal tjenstgørende værnepligtige på ca. $8\ 600 \times 9/12 = \text{ca. } 6\ 400$.

De ca. 1 300 befalingsmandselever påregnes imidlertid at forrette tjeneste i dækningsstyrken som menige i hver 3 måneder, hvilket giver en gennemsnitlig styrke på ca. $1\ 300 \times 3/12 = \text{ca. } 300$.

Den rådige styrke af værnepligtige menige bliver således ca. $6\ 400 + 300 = \text{ca. } 6\ 700$.

Af disse er ca. 300 påregnet anvendt til livgardens vagttjeneste og særlig uddannelse uden for dækningsstyrken, hvorefter der til denne resterer ca. 6 400 værnepligtige menige.

Ud over værnepligtige til dækningsstyrken påregnes der indkaldt

- ca. 2 000 mand til garnisonstropperne og
- ca. 2 250 mand til hærens del af korpserne m. v.

Den samlede årlige indkaldelsesstyrke til hæren udgør således efter disse beregninger ca. $11\ 000 + 2\ 000 + 2\ 250 =$ ca. 15 250.

Med en sikkerhedsmargen på ca. 10 pct. er den årlige indkaldelsesstyrke til hæren og hærens del af korpserne ansat til i alt ca. 16 500 mand.

Som anført har disse beregninger bygget på visse forudsætninger, som hærkommandoen har lagt til grund for sine foreløbige opgørelser.

Hærkommandoen har iværksat en nærmere undersøgelse og har herunder på ny overvejet rekrutuddannelsens varighed og spørgsmålet om, i hvilket omfang og på hvilken måde det nugældende personlerstatningssystem vil kunne bibeholdes i forbindelse med 12 måneders tjenestetid. Overvejelserne er ikke fuldt afsluttet, men hærkommandoen er allerede på nærværende tidspunkt af den opfattelse, at der må påregnes en forøgelse af de årlige indkaldelser.

Poul Hansen.

Til folketingets udvalg angående forslag til lov om forsvarets organisation m. v.

Bilag 7.

Forsvarsministeriet.

Den 8. maj 1959.

I henhold til aftale oversendes hoslagt i udvalgets skrivelse af 20. marts 1959, et antal eksemplarer af forsvarchefens reviderede besvarelse med bilag af spørgsmål 2 idet bemærkes, at denne udgave af besvarelsen ikke er fortrolig.

P. m. v.

E. b.

Poul Hansen.

Til folketingets udvalg angående forslag til lov om forsvarrets organisation m. v.

FORSVARSCHEFEN

Kastellet

København Ø.

Den 6. maj 1959.

Ad skrivelse af 20. marts 1959 fra folketingets udvalg angående forslag til lov om forsvarrets organisation m. v.

Bilag: styrkeoversigt.

Spørgsmål 2:

„Der udbedes en redegørelse for forsvarsstyrelsens og værnschefernes bedømmelse af forslaget militære værdi og dets muligheder for at løse de danske forsvarsopgaver — særlig beredskabsopgaver.

Herunder udbeder man sig særlig redegørelse for:

Hvilken indflydelse har nedlæggelse af flyvevåbnets jordstyrker på det samlede landmilitære beredskab?

Der ønskes en militær vurdering af mulighederne for at enkadre 10-15 lokalforsvarsbataljoner; endvidere, hvilke årgange de forudsættes at omfatte, hvilke kategorier

våben de påregnes udstyret med, og hvor ofte de påregnes genindkaldt.

Endvidere ønskes en militær vurdering af disse styrkers muligheder i krig, bl. a. hvor hurtigt de kan være kampklare — altså deres værdi som beredskab.

Der ønskes en militær vurdering af de 4 mobiliserede brigadegrupperes kvalitet, og hvilke krigsmæssige opgaver de vil kunne løse. Hvad er begrundelsen for reduktionen?

Der ønskes en militær vurdering af, hvilke opgaver flåden vil kunne løse med de i forslaget forudsatte styrker.

Hvilke opgaver påregnes flyvevåbnet at kunne løse med de i forslaget forudsatte styrker?“

Svar:

Udgangspunkt.

En af forsvarschefen på forsvarsministerens opfordring udarbejdet skitse inden for et budgetalternativ på 935 mill. kr. har dannet grundlag for lovforslagets budgetforslag. Forsvarsstyrelsen har i overensstemmelse hermed i nærværende besvarelse taget udgangspunkt i den i skitsen angivne styrkeopstilling. Af bilaget, kolonne 1, fremgår de styrker, det var muligt at opstille inden for 935 mill. kr. budgetalternativet. Det må dog indledningsvis understreges, at lovforslagets budgetforslag formentlig ikke fuldt ud tillader opstilling og drift af disse styrker.

Effektivitet.

Af den forventede styrkeopstilling fremgår, at den indebærer en væsentlig reduktion af forsvaret. Denne reduktion er tænkt delvis modsvaret af foranstaltninger til forøgelse af effektiviteten, bl. a. ved indførelse af mere moderne enheder og en forøgelse af værnenes faste personel. Usikkerheden med hensyn til forsvarrets kommende struktur og de mange uafklarede spørgsmål, der endnu findes, giver kun mulighed for at fremsætte visse principielle betragtninger om forsvarrets effektivitet.

Forsvarsstyrelsen har tidligere gjort rede for, hvilke muligheder den potentielle fjende har for at iværksætte et angreb mod Danmark, og hvilke minimale opgaver det må påhvile dansk forsvar at løse. Disse minimale opgaver svarede stort set til det i lovforslagets bemærkninger vedr. forsvarrets opgaver anførte. Der har også været redegjort for, hvilke styrker Danmark for sit vedkommende må opstille for at løse de foreliggende opgaver, jfr. bilaget, kolonne 2. Ved sammenligning med kolonne 1 vil det fremgå, at der ikke inden for 935 mill. kr. budgetalternativet er mulighed for at opstille de for løsning af forsvarrets opgaver nødvendige styrker.

Den samlede effektivitet er en funktion såvel af antallet af rådige enheder som af de enkelte enheders effektivitet. En reduktion af enhedernes antal kan derfor kun udlignes gennem en forøgelse af enhedernes effektivitet. Der er imidlertid en øvre grænse for størrelsen af de opgaver, som selv en i alle

henseender eliteenhed kan løse, og deraf følger en nedre grænse for antallet af enheder, såfremt helheden overhovedet skal have nogen værdi. De enkelte enheders effektivitet er direkte afhængig af

- personellets kvalifikationer,
- materiel og bevæbning og
- enhedens moral.

Personellets kvalifikationer.

Uddannelsens niveau er for værnepligtigt personel i høj grad afhængig af tjenestetiden.

Den øverstkommanderende for NATO-styrkerne i Europa har i sommeren 1958 ladet en civil videnskabsmand undersøge tjenestetidens udnyttelse i forskellige europæiske NATO-styrker. Denne undersøgelses resultater er kommet til udtryk i en redegørelse, hvoraf det fremgår, at en enhed for at være kampduelig må indeholde en stor bestanddel af personel med over 12 måneders tjenestetid, og at man først efter forløbet af 12 måneder får udbytte af de penge og den tid, der er investeret i en værnepligtigs uddannelse. Med hensyn til tjenestetidens længde blev det udtalt, at når man hovedsagelig baserer fremskaffelsen af værnenes personel på almindelig værnepligt, kan tjenestetiden ikke sættes under 18 måneder, medmindre man forøger det faste mandskab ganske væsentligt.

Af en rapport fra et amerikansk studiehold, der i 1956 foretog en undersøgelse af de danske værn, fremgår det, at en tjenestetid på 12 måneder for de værnepligtige medfører, at mindst 60 pct. af enhedernes styrke skal være fast personel.

Medens den i lovforslaget påtænkte forøgelse af det faste mandskab medfører, at dette kun vil udgøre gennemsnitligt ca. 32 pct. af den samlede styrke, regner man i Vesttyskland og Belgien ved 12 måneders tjenestetid med en fast islæt i enhederne, der procentuelt er ca. dobbelt så stort.

Der kan ikke være tvivl om, at en dækningsstyrke med kun 32 pct. fast mandskab, medens resten af denne styrkes personel udgøres af værnepligtige med mellem 4 og 12 måneders tjenestetid, har meget ringe kampværdi. Det er et meget alvorligt ansvar, man påtager sig ved at sende en således sammensat styrke ud i den ulige kamp, der kan blive tale om.

Materiel og bevæbning.

De rådige styrker bør selvsagt udrustes med det bedst opnåelige materiel ud fra ønsket om ikke på forhånd også på dette område at stille vore styrker dårligere end angriberens. Dette gør sig i endnu højere grad gældende, når der er tale om en talmæssig overlegenhed på angriberens side. Ligesom forsvaret gennem våbenhjælpen har mulighed for at opnå jævnbyrdighed med hensyn til konventionel udrustning, burde muligheden for at udruste styrkerne med taktiske atomvåben også foreligge. Danske styrker vil selv udstyret med den mest moderne konventionelle udrustning, men uden atomvåben på forhånd være stillet langt ringere end angriberens styrker, idet disse, der må forventes at være i besiddelse af taktiske atomvåben, ud over en numerisk og uddannelsesmæssig fordel tillige kan optræde i relativt store samlede enheder uden frygt for at blive angrebet med A-våben, før NATO kan gribe ind med sine taktiske atomvåben.

Vore styrker må gennem en spredt opstilling i mindre enheder tage hensyn til, at A-våben kan blive anvendt. Herved får angriberen mulighed for at nedkæmpe vore styrker stykkevis.

Også nødvendigheden af, at de enkelte enheder får den bedst mulige ildkraft og bevægelighed med det umiddelbare formål i det mindste at opnå jævnbyrdighed med den potentielle fjende, enhed for enhed, skal understreges. For hærens vedkommende stiller bevægeligheden krav om pansrede køretøjer, såvel kampvogne som pansrede mandskabstransportvogne og selvkørende artilleri, som i dag er nødvendige midler for at muliggøre hærstyrkernes bevægelser under atomkrigens forhold.

Enhedens moral.

Den tredje af de nævnte faktorer, der betinger militære enheders effektivitet, er personellens moral. Moralen er helt afhængig af, at personellet tror på dets evne til at løse de stillede opgaver og tror på, at de ofre, der forlanges af det, har et formål.

Moralen skabes allerede i fredstid, først og fremmest gennem den rigtige uddannelse, men moralen lider afgørende skade, dersom

personellet på forhånd ved, at det er fjenden underlegent i uddannelse og udrustning, og dersom det føler sig urimeligt og unødvendigt handicappet i talmæssig henseende.

Vurdering af værnenes muligheder for løsning af forsvarrets opgaver.

I det følgende afsnit er for hvert værn anført mulighederne for løsning af de værnene tillagte opgaver med de til forsvarschefens 935 mill. kr. budgetalternativ svarende styrker (se bilaget) uden taktiske atomvåben, men med 16 måneders tjenestetid.

Hæren:

Med en ligelig fordeling på Sjælland og Jylland-Fyn opnås intetsteds en koncentration af styrker, der er tilstrækkelig til at sikre fastholdelsen af landsdelen så længe, at NATOs styrker får mulighed for at yde hjælp i tide.

På Sjælland er en brigadegruppe ikke tilstrækkelig dækningsstyrke til at sikre mobilisering af yderligere feltenheder. Uden at tilsigte en egentlig operativ vurdering af dette forhold skal man kun pege på sandsynligheden for, at den sjællandske dækningsstyrke vil blive engageret samtidigt flere steder på Sjælland. Dette vil medføre en splittelse i dele, der er så svage, at de ikke hver for sig vil kunne fastholde det initiativ, der er nødvendigt for at binde fjenden, så mobiliseringen kan gennemføres.

En dækningsbrigadegruppe på Sjælland kan vel give en angriber betydelige tab og alene ved sin tilstedeværelse tvinge angriberen til fra starten at indsætte styrker af et vist omfang, men den kan ikke over for et angreb uden eller med kort varsel påregnes at kunne skabe forudsætninger for indsættelse af mobiliserede enheder, der er nødvendige til fastholdelse af området selv i et begrænset antal dage.

Den styrke, der med ligelig fordeling vil kunne opstilles i Jylland-Fyn, er ikke af tilstrækkeligt omfang til at løse de to samtidigt foreliggende opgaver: forsvar i samvirke med vesttyske styrker mod et angreb ført over land og beskyttelse mod større eller mindre angreb mod baglandet ført frem gennem luften eller ad søvejen.

Søværnet:

(a) *Strædeområdet.*

En normal overvågningstjeneste af farvandene kan ydes, men lejlighedsvis internationaliseringer i perioder af skærpede internationale forhold vil ikke fuldt ud kunne sikres. Endvidere har de nødvendige reduktioner i land (nedlæggelse af visse forter) medført, at en væsentlig del af overvågnings-etablissementerne er gjort rent konstaterende, således at landetablissementerne dels ikke kan støtte (dække) de i overvågnings-tjenesten indgående fartøjer, dels ikke kan følge den konstaterende virksomhed op med magt i påkommende tilfælde.

Med henblik på udlægning af farvands-minespæringer i sund og bælt kan opretholdes et kontinuerligt beredskab med 2 minelæggere i Sundet og 1 i Store Bælt, men ingen i Lille Bælt. Til arbejdet med kontrollerede minespæringer står et tilsvarende antal små minelæggere til rådighed.

Det vil være muligt til dækning af mine-lægningen at opretholde en styrke, som vil kan udføre egentlig kamp, men som ikke samtidig i begge spæringsområder kan sikre en spæringsoperation. Denne styrke indgår samtidig i anti-invasionsberedskabet, men udgør ikke en sådan magtfaktor, at et kupagtigt angreb ikke vil kunne føres igennem.

Der haves ingen særlige styrker til rådighed til brug ved den direkte sikring af skibsfarten (eskortering og minestrygning) — hverken til en udefra kommende forsynings-skibsfart eller til forbindelserne mellem landsdelene.

(b) *Grønland og Færøerne.*

Ud over etablering af en begrænset overvågnings- og varslingstjeneste samt deltagelse i meteorologitjenesten vil dansk forsvars indsats på Grønland og Færøerne nærmest være af symbolsk karakter.

Det bemærkes, at forsvarschefens 935 mill. kr. budgetalternativ forudsætter en stærk reduktion af Grønlands kommando i forhold til dens nuværende størrelse.

Flyvevåbnet.

Overvågnings- og varslingsopgaven vil kunne løses i det nødvendige omfang.

Luftforsvaret af dansk område, herunder beskyttelse af hær og søværn, kan kun ud-

føres i et meget begrænset omfang. Det bemærkes, at der ved vurderingen af opgavens løsning er medregnet det under hæren nævnte NIKE-forsvar.

Bekæmpelsen af fjendtlige flyvevåben-installationer kan kun udføres rent sporadisk, fordi de hertil afsete styrker (jagerbombers) er alt for fåtallige.

Tilsvarende kan støtte til hærens og søværnets operationer kun udføres ganske sporadisk.

Rekognosceringsopgaven ville kunne løses i fornødent omfang med den anførte rekognosceringsstyrke, men styrkens operationsbetingelser influeres meget kraftigt af det svage luftforsvar.

Sammenfattende kan det vedrørende forsvarets effektivitet siges, at den alvorlige nedskæring af styrkemål og tjenestetid, som lovforslaget medfører, samt den manglende mulighed for at udruste styrkerne med taktiske A-våben, trods forøgelse af det faste personel gør det problematisk, om man efter den foreslåede lovs vedtagelse vil kunne opretholde forsvarets effektivitet, ligesom det medfører stærkt forringede muligheder for at løse de danske forsvarsopgaver.

Mobiliserede brigadegrupper.

Til de mobiliserede brigadegrupper må stilles det krav, at de så vidt muligt skal være således uddannede, udrustede og enkadrede, at de umiddelbart efter mobilisering kan indsættes i kamp på lige fod med dækningsstyrkens enheder.

For så vidt angår disse enheders udrustning, henvises til det foranstående vedrørende enhedernes effektivitet.

For at enhederne straks efter mobilisering uden yderligere uddannelse skal kunne gennemføre alle kampformer, er det nødvendigt, at de til stadighed holdes på et højt uddannelsesniveau. Hertil kræves for det første, at alt personel før hjemsendelse har modtaget den til de respektive poster nødvendige enkeltmandsuddannelse (specialuddannelse). Opmærksomheden skal dog henledes på de særlige problemer, som opstår i denne forbindelse ved anvendelse af fast personel i dækningsstyrken.

Men yderligere er det nødvendigt, at disse mobiliseringsenheder med regelmæssige mellemrum genindkaldes og uddannes

samlet. Principielt bør der ikke forløbe mere end et år efter hver uddannelsesperiode. Antallet af årlige genindkaldelser vil imidlertid bl. a. afhænge af, i hvilket omfang det vil være muligt at lade enheder uddanne samlet i dækningsstyrken og dermed ved hjemsendelse indgå samlet i mobiliseringsstyrken.

For at enhederne straks efter mobilisering skal kunne virke i sammenhæng, skal detaljerede mobiliseringsplaner såvel som operative planer til stadighed være udarbejdet og ajourført. Derfor må enhedernes rammer, d. v. s. chefer og en del af nøglepersonellet, være til stede i fredstid. Værdien af disse enheder efter mobilisering er direkte afhængig af nøglepersonel, der findes i fredstid.

De her omhandlede enheders evne til hurtigt at kunne indkaldes for straks derefter at kunne indsættes i kamp er en integrerende del af det landmilitære beredskab.

Den i lovforslagets bemærkninger angivne reduktion af antallet af disse enheder er udelukkende begrundet i økonomiske hensyn. Som det fremgår af det om hærens muligheder for løsning af visse opgaver anførte, er der ikke militære grunde til nedskæringer.

Lokalforsvarsenheder.

I. Opstilling.

Indledning.

Der er endnu ikke udarbejdet forslag til de nærmere retningslinjer for tilvejebringelse, organisation, udrustning, enkadring og uddannelse af de i bemærkningerne til lovforslaget nævnte regionale enheder (lokalforsvarsenheder). Det må imidlertid anses for hensigtsmæssigt, at kun et mindre antal af disse enheder på forhånd bindes til rent stationære opgaver, medens de fleste som mobile reserver for det regionale forsvaret må være i stand til — i tilslutning til hjemmeværnets indsats — at indkredse, angribe og om muligt tilintetgøre eventuelle fjendtlige fra luften og/eller fra søen land-satte styrker inden for regionens område.

Enkadring.

Under de i bemærkningerne til lovforslaget skitserede forudsætninger, herunder nedlæggelsen af ca. halvdelen af den i dag op-

stillede felthær, vil enkadringen af de regionale enheder i krigstid (ved forøgelse af fredsstyrken) ikke volde større problemer.

For at enhederne kan blive effektive, vil det være nødvendigt, at der i fredstid er enkelte befalingsmænd til tjeneste ved hver enhed fra kompagnistørrelse og opefter til varetagelse af bl. a. mobiliseringsplanlægning, kontrol med materiel og udrustning, kontakt med enhedens personel samt tilrettelæggelse og gennemførelse af enhedens uddannelsesvirksomhed (såvel frivillig som pligtig uddannelse). Det skønnes muligt at fremskaffe det fornødne personel til disse opgaver.

Årgangssammensætning.

Værnepligtige til de regionale enheder (lokalforsvarsenhederne) må primært påregnes fremskaffet fra årgange, som har været placeret i den egentlige felthærs mobiliseringsenheder i en årrække, og som felthæren derefter ikke længere har brug for. De vil formentlig normalt tilhøre 6. eller ældre årgange, når de udgår af felthæren, idet forholdene dog kan variere stærkt fra våbenart til våbenart og fra landsdel til landsdel. Hvor længe disse værnepligtige vil tilhøre de regionale enheder, kan ikke siges bestemt, idet dette vil være stærkt afhængigt af befolkningstallet inden for de områder, hvorfra enhederne ønskes udskrevet. Det skønnes dog rimeligt at antage, at der i hvert fald normalt ikke vil være behov for personel ældre end 16. årgang.

Værnepligtige af garnisonstropperne vil ofte kunne indgå i de regionale enheder umiddelbart efter den første uddannelses afslutning.

I områder, hvor det nødvendige personel til enhederne ikke kan fremskaffes på ovennævnte måder inden for et rimeligt antal årgange, eller hvor det på grund af geografiske forhold må anses for tvivlsomt, om en mobilisering af værnepligtige fra det pågældende område til felthærens mobiliseringssteder er mulig, kan der endvidere blive tale om at lade værnepligtige, der er uddannet ved felthæren, hjemsende direkte til de regionale enheder, altså uden at de først placeres i felthærens mobiliseringsenheder. Dette kan f. eks. tænkes at blive tilfældet på Lolland-Falster.

Bevæbning.

For at kunne løse de i indledningen nævnte opgaver kræves, at i hvert fald en væsentlig del af enhederne er bevæbnet og udrustet som felthærens fodfolksbataljoner. Herudover må der opstilles et antal mindre enheder af andre våbenarter, f. eks. tunge mortérdelinger, lette feltartilleri- og luftværnsbatterier samt ingeniørenheder, således at det bliver muligt at anvende de regionale mobile reserver til selvstændig, omend kortvarig kamp.

Genindkaldelser.

Da årgangssammensætningen kan skifte fra enhed til enhed, er det vanskeligt at sige noget generelt om genindkaldelsernes antal og varighed. Det bør dog nok være målet, at der hvert andet år foretages en genindkaldelse af mindst 14 dages varighed (befalingsmændene evt. længere) af alt til enhederne hørende personel, der efter loven kan genindkaldes, og at alt personel i enhederne deltager i en årlig mønstring (af få dages varighed) de år, hvor de ikke genindkaldes.

Det er hærkommandoens opfattelse, at det næppe inden for det i bemærkningerne til lovforslaget skitserede budget for hæren vil være muligt at gennemføre alle de i ovenstående punkter omtalte foranstaltninger ved et regionalt forsvar af størrelsesordenen 10-15 bataljoner. En absolut betingelse for, at enhederne kan opstilles, er i øvrigt, at USA godkender dem som våbenhjælpsberettigede enheder, hvilket formentlig kun kan opnås ved, at man lover at designere dem til NATO i tilfælde af mobilisering.

*II. Muligheder og beredskabsmæssig værdi.**Indledning.*

Det regionale forsvars styrker — omfattende de af hæren til dette formål opstillede enheder samt hjemmeværnets enheder — har til opgave at sikre områder, som det vil være umuligt, uhensigtsmæssigt og/eller uøkonomisk at lade den egentlige felthærs enheder tage sig af, bl. a.:

- a) særlige vigtige områder af mindre udstrækning (såsom flyvestationer, visse broer m. v.), hvis erobring eller ødelæg-

gelse vil betyde alvorlig svækkelse af det danske forsvars kampkraft; og

- b) områder bag felthærens kampstyrker, hvorfra eller hvorigennem hele felthærens forsyningstjeneste virker, og hvor tilstedeværelsen af selv mindre fjendtlige styrker derfor i større eller mindre grad vil kunne vanskeliggøre eller umuliggøre felthærens operationer;
- c) militært set mindre vigtige områder, hvis tab ganske vist ikke umiddelbart vil kompromittere felthærens virke, men som dog ikke bør falde i angriberens hånd uden kamp.

En del af de under a) og b) nævnte opgaver må, såfremt fornødne regionale enheder ikke findes, løses af enheder af felthæren med det resultat, at felthærens muligheder for at løse sine hovedopgaver svækkes. De regionale enheders betydning ligger således i, at de aflaster felthæren på disse områder. De under c) nævnte opgaver kan derimod normalt ikke forventes løst, såfremt fornødne regionale enheder ikke forefindes.

Styrkernes muligheder i krig.

Regionale enheder (lokalforsvarsenheder) af den i bemærkningerne til lovforslaget skitserede art, opstillet efter de ovenfor skitserede retningslinjer, må påregnes at kunne mobiliseres i løbet af 12-24 timer.

Enhederne må imidlertid forventes at blive af utilstrækkelig uddannelsesstandard, idet hovedparten af de menige vil være af ældre årgange, hvis første uddannelse har været utilstrækkelig (12 måneder (foreløbig dog 16 måneder), for garnisonstropper endda reelt kun 4 måneder), og for hvilke der normalt ikke kan blive tale om egentlige genindkaldelser ved de regionale enheder, idet de i lovforslaget hjemlede genindkaldelser som oftest vil være foretaget, medens de pågældende indgik i felthæren. En supplerende frivillig uddannelse af en del af enhedernes personel vil derfor være af største betydning, selv om den ikke kan løse problemet.

Som følge af den utilstrækkelige uddannelse vil enhederne sandsynligvis i den første tid efter en mobilisering kun være i stand til at løse opgaver af en ren bevogtningsmæssig og stationær defensiv art, og fuld evne til at løse de foreliggende opgaver vil formentlig først erhverves efter 1-2 mæne-

ders intensiv træning. Regionale enheder af bataljonsstørrelse må da påregnes at have gode muligheder for at forhindre fjendtlige styrker til og med bataljonsstørrelse i at udføre deres opgaver og derved tvinge fjenden til enten at opgive den pågældende operation eller at sætte flere styrker ind på opgaven (med deraf følgende svækkelse af den fjendtlige indsats andre steder).

Enhedernes beredskabsværdi.

Kampværdien af de regionale enheder umiddelbart efter mobilisering må påregnes at være så begrænset, at der ikke kan tillægges disse enheder nogen egentlig betydning som del af det beredskab, som har til formål at forhindre et overraskende angreb. Det er hærkommandoens opfattelse, at kun stående kampklare enheder har betydning for dette beredskab.

Såfremt de stående enheders antal og effektivitet er utilstrækkelig (således som dette er tilfældet med de i bemærkningerne til lovforslaget skitserede styrker), formindsker dette yderligere mobiliseringsenhedernes (herunder de regionale enheders) værdi, idet der da er øget risiko for, at de stående enheder nedkæmpes, inden mobiliseringsenhederne er blot nogenlunde kampklare.

Alt i alt må det siges, at regionale enheder har stor betydning for en heldig gennemførelse af landets forsvar, men at deres betydning formindskes væsentligt, når den felthær, de skal støtte, er utilstrækkelig, og at opstillingen af felthæren og herunder særlig de stående styrker derfor må gives

prioritet frem for de regionale enheder. Der skal i denne forbindelse peges på, at hærens opstillingsplaner under den nugældende forsvarsordning omfattede en felthær svarende til værdien af 12 brigadegrupper samt et regionalt forsvar på nogle og tyve lokalforsvarsbataljoner, og at man i løbet af de sidste 3 år på grund af utilstrækkelige budgetter har måttet reducere antallet af lokalforsvarsbataljoner til 4 for så længe som muligt at opretholde en felthær af den planlagte (og nødvendige) størrelse.

Nedlæggelse af flyvevåbnets kupeskadriller.

Nedlæggelse af flyvevåbnets kupeskadriller indebærer en åbenbar risiko for flyvestationerne og medfører en svækkelse af det landmilitære beredskab.

Kupeskadrillernes hidtidige opgaver kan ikke lades uløste på grund af flyvestationernes betydning for det samlede forsvars virke. Opgaverne må derfor overgå til hæren, og det vil være nødvendigt at opstille et antal lokalforsvarsenheder til dette formål.

Indtil disse lokalforsvarsenheder er aktiverede gennem mobilisering, må forsvaret af de operative flyvestationer påhvile hærens dækningsstyrke.

Dette betyder, at dækningsstyrken i visse situationer — f. eks. ved trussel om krig, ved uvarslet angreb eller ved kupforsøg — må detachere enheder til forsvar af flyvestationerne.

Der sker herved en splittelse af dækningsstyrkens sparsomme kræfter, der forringer dækningsstyrkens muligheder for at løse sin hovedopgave.

Underbilag til bilag 7.

Oversigt over styrker.

Hæren	1 / 935 mill.	2 / Forsvarsstyrelsens forslag af 4. februar 1958*)
<i>D-dag</i> (stående enheder).....	2 brigadegrupper 1 bataljonskampgruppe 1 panserbataljon 1 raketafdeling 1 luftværnsraketafdeling lette luftværnsbatterier til sikring af flyvestationer	3 brigadegrupper 1 bataljonskampgruppe 2 panserbataljoner 1 raketafdeling 2 luftværnsraketafdelinger lette luftværnsbatterier til sikring af flyvestationer
<i>Efter D-dag</i> (stående enheder forøget med mobiliseringsstyrker).....	2 divisioner (6 brigadegrupper og 2 panserbataljoner) 1 bataljonskampgruppe 2 panserbataljoner 1 raketafdeling 1 luftværnsraketafdeling lette luftværnsafdelinger til sikring af flyvestationer lokalforsvarsenheder	3 divisioner (9 brigadegrupper og 3 panserbataljoner) 3 brigadegrupper (hver med bl. a. 3 bataljoner) 2 panserbataljoner 1 raketafdeling 2-3 luftværnsraketafdelinger lette luftværnsafdelinger til sikring af flyvestationer lokalforsvarsenheder
Søværnet	1 / 935 mill.	2 / Forsvarsstyrelsens forslag af 4. februar 1958**)
Patruljefagere.....	8	12
Motortorpedobåde/motorkanonbåde.....	12	16
Undervandsbåde.....	5	5
Minelæggere.....	8	10
Ministrygere og bevogtningsfartøjer.....	21	31
Forter som led i sødefensionsafsnit	2	5
Herudover forskellige støtteenheder samt enheder til løsning af civile opgaver m. v.		

*) Luftværnsraketenheder er indtil videre opført under hæren. Hvorvidt disse fortsat skal forblive under hæren eller overføres til flyvevåbnet, er endnu ikke afgjort.

***) For søværnets vedkommende revideret som følge af bl. a., at muligheden for at modtage minelæggende jagere som våbenhjælp fra USA er bortfaldet.

Flyvevåbnet	1 / 935 mill.	2 / Forsvarsstyrelsens forslag af 4. februar 1958*)
Eskadrille rekognosceringsfly	1	1
— jagerbombere.....	2	3
Afdeling jord til jord raketter...	0	1
Eskadrille altvejsjagere.....	2	3
Kupeskadriller.....	0	5
Eskadrille eftersøgnings- og redningsfly.....	1	1
Eskadrille transportfly.....	1	1

Bilag 8.

FORSVARSMINISTEREN

Den 8. maj 1959.

I besvarelse af de i udvalgets skrivelse af 30. f. m. stillede spørgsmål skal jeg meddele følgende:

Spørgsmål 14.

Den 14. marts var der i „Aktuelt kvarter“ i radioen et interview om en speciel form for civilundervisning, der finder sted på kasernen i Varde, og det blev oplyst, at en lignende undervisning også foregik ved andre garnisoner. Det blev i interviewet understreget, at der var tale om et eksperiment med store perspektiver.

Der udbedes en redegørelse for denne undervisning og de erfaringer, der er indhøstet i denne forbindelse.

Svar.

Civilundervisningsinspektøren har herom oplyst følgende:

„Udsendelsen i „Aktuelt kvarter“ den 14. marts omtalte en forsøgsundervisning, som efter opfordring fra teknikerkommissionen er sat i gang i Varde. Den omfatter fagene regning og matematik til teknisk forberedelseseksamen. Det vil ikke være muligt at nå hele eksamen i værnepligtstiden, og eleverne er derfor henvist til at tage de tre resterende fag ved kommunale aftenskoler efter hjemsendelsen. For mather på langtidskontrakt gennemføres derimod undervisning til hele den tekniske forberedelseseksamen forsøgsvis i Oksbøl.

Denne uddannelse har sin særlige interesse for soldaternes aldersgruppe, fordi den åbner nye chancer for den sent modnede elev. Når undervisningen trods pæne resultater ved den første eksamen ikke er sat i gang ved flere garnisoner, skyldes det usikkerheden vedrørende tjenestetidens

fremtidige længde, idet undervisningen næppe kan indpasses i en kortere tjenestetid end 16 måneder og selv under disse forhold kræver en kraftig fritidsindsats fra eleverne.

Ved andre garnisoner er der derimod efter aftale med andre myndigheder sat andre former for erhvervsbetonet undervisning i gang. Disse er:

- 1) Kursus i byggeteknik og kursus i motor- og maskinpasning svarende til 3 ugers grundkursus på statens arbejdsmandsskoler. Disse gennemføres i Holstebro i samarbejde med arbejdsministeriet.
- 2) Industrilære. Undervisningen er opbygget i samarbejde med Industrirådet, De samvirkende Fagforbund, Arbejdsteknisk Skole og Teknologisk Institut og sigter imod omskoling af ufaglærte.
- 3) Håndværkeret og håndværksbogføring til den frivillige mesterprøve. Disse fag tilbydes så at sige alle værnepligtige håndværkere. Eksamen afholdes af Håndværksrådet.
- 4) Navigation. Undervisningen gives kun ved søværnets enheder. Eleverne kan indstille sig til eksamen, hvis de har den krævede sejltid.
- 5) Landbrugslære. Faget tilbydes så at sige alle landmænd. Ved Haderslev garnison gennemføres i samvirke med landboforeningerne eksamenskursus i landbrugets maskiner.
- 6) Diverse kursus i arbejdsteknik, motorklære, fagtegning, bogføring, skilteskrift og maskinskrivning.
- 7) Korrespondancekursus i diverse erhvervsbetonede fag. Ca. 2 500 værnepligtige arbejder under civilundervisningens kontrol med brevkursus.

Da de værnepligtige normalt skal følge den alment betonedede civilundervisning, vil den erhvervsbetonedede undervisning i de fleste tilfælde beslaglægge en del af deres fritid.“

Spørgsmål 15.

Kan den nuværende form for straffe over for militært personel også benyttes over for det kommende faste mandskab? Er det ikke sandsynligt, at bøder — i tilfælde af gentagelse af forseelserne efter en stigende skala — ville have en bedre virkning, fordi de pågældende ved, at det ville komme til at gå ud over den bonus, de ellers skulle have udbetalt?

Svar.

Militær straffelov — og dermed de for overtrædelse af lovens bestemmelser hjemlede straffe — kommer til anvendelse på såvel det fast ansatte som det midlertidigt tjenstgørende personel, jfr. militær straffelovs § 5.

Straf af bøde indgår ikke blandt de for overtrædelse af militær straffelov hjemlede straffe, jfr. lovens § 16. I ganske specielle tilfælde kan bødestraf dog anvendes, jfr. § 27, stk. 1.

I en udvalgsbetænkning, der blev tilsendt folketinget fra forsvarsministeriet i forbindelse med de i 1954 fremsatte lovforslag vedrørende ændringer i militær straffelov og militær retsplejelov, er spørgsmålet om bøder for overtrædelse af militær straffelov berørt.

Udvalget tager i betænkningen (pag. 11) afstand fra indførelse af bødestraf for overtrædelse af militær straffelov „allerede ud fra den betragtning, at en straf, der alene er af økonomisk karakter, næppe vil virke tilfredsstillende, idet der meget let vil blive for stor forskel i dens vægt alt efter de pågældendes forskellige kår“.

Forsvarsministeriet deler denne opfattelse. Bødestraf kan ikke anses for en egnet straf over for de indkaldte menige på grund af disses beskedne lønninger, og denne strafart findes herefter — af hensyn til en fastholdelse af de forskellige personalekategoriers lighed over for den militære straffelov — heller ikke at burde kunne anvendes over for det fastansatte personel.

Spørgsmål 16.

Har man gjort sig overvejelser om, hvorvidt det faste mandskab skal have tilladelse til at gå civilklædt uden for tjenestetiden?

Svar.

Ifølge gældende regler har personel med over 18 måneders tjenestetid tilladelse til at bære civil påklædning under alt tjenestefrit ophold uden for militære etableringer. Denne bestemmelse forventes opretholdt og eventuelt lempet bl. a. således, at fast personel med noget kortere tjenestetid omfattes af reglen.

Spørgsmål 17.

Er det muligt at give en oversigt over, hvorledes den engelske ordning med frivilligt mandskab er tilrettelagt og fungerer?

Svar.

Efter det foreliggende er den engelske ordning med frivilligt mandskab meget varieret, og der rådes ikke for nærværende over nogen samlet oversigt over ordningen.

Rekrutteringen af frivillige finder sted hele året gennem rekrutteringskontorer, som hvert værn for sig har oprettet i et vist antal i de større engelske byer. Der foretages netop for tiden en modernisering til et mere indbydende, forretningsmæssigt udseende af disse kontorer.

De rekrutterede frivillige binder sig kontraktligt til en vis minimal tjenestetid, i det væsentlige således:

I hæren mindst 6 år (enkelte dog kun 3 år), i søværnet mindst 9 år (nogle mindst 12 år), i flyvevåbnet mindst 5 år, over 5, men under 9 år eller mindst 9 år.

De frivillige aflønnes normalt ugentligt og efter skalaer forskellige for hvert værn. Lønnens størrelse inden for det enkelte værn afhænger dels af, hvilken minimal tjenesteløn til den, der binder sig længst), dels af tjenesteancienniteten og endvidere, specielt i flyvevåbnet og søværnet, af de faglige kvalifikationer, som kan være nødvendige for en særlig specialtjenestes bestridelse.

Ud over omtalte ugeløn ydes der det gifte personel et særligt tillæg. Endvidere gives der tilskud til skoleuddannelse for det gifte personels børn.

Efter mindst 22 års tjeneste vil det frivillige personel, som trækker sig tilbage fra aktiv tjeneste, modtage pension samt et særligt engangsbeløb. Pensionens og engangsbeløbets størrelse afhænger af tjenestelængden (22, 27, 37 år) og den militære grad, som kan være opnået. Enker modtager en tredjedel af den af deres mand opnåede pension.

Med det formål at gøre det frivillige personels tilbagevenden til det civile liv lettere har man oprettet en særlig „tjeneste“ under det engelske arbejdsministerium. Man forsøger her at koordinere de bestræbelser, som gøres i forskellige uafhængige foreninger for at finde passende beskæftigelse for tidligere frivillige i de tre værn.

Da en række militære uddannelser godtages som faglig uddannelse inden for det engelske erhvervsliv, har spørgsmålet om civil uddannelse i tjenestetiden ikke været særlig aktuelt.

Ud over rekruttering af personel på ovenstående kontraktmæssige vilkår bestræber man sig i øvrigt på en øget rekruttering af ganske unge, umiddelbart efter afslutningen af deres pligtige skoleuddannelse (fra ca. 15 års alderen). Sådanne unge modtager en lærlingeuddannelse og aflønnes i lærlingetiden (ca. 3 år) efter særlige (mindre) tariffer.

Spørgsmål 18.

Vil det ikke være at foretrække, at civilundervisningen over en 3-årig periode tilrettelægges på den måde, at der de to første år er tale om en udpræget militær uddannelse, og at det sidste år helliges den civile uddannelse med nogle få timers militær uddannelse indimellem?

Svar.

Spørgsmålet synes at forudsætte, at henimod $\frac{1}{3}$ af en 3-årig kontraktperiode kan afsættes til civilundervisning. Som det imidlertid fremgår af bemærkningerne til lovforslaget (bilag 2), kan der i almindelighed kun påregnes anvendt indtil 60-70 dage årlig til dette formål.

Spørgsmålet om civiluddannelsens fordeling over tjenestetiden er endnu ikke nærmere afklaret, men det vil formentlig af hensyn til varetagelsen af tjenesten oftest vise sig nødvendigt at fordele uddannelsen over hele tjenestetiden. Undtagelser kan forekomme f. eks. i flåden, hvor det på grund af tjenesten til søs vil kunne vise sig nødvendigt at give civiluddannelsen mere samlet.

Spørgsmål 19.

Vil kasereringen af det faste mandskab ikke blive et alvorligt problem? På en af vore mest moderne kaserner ligger der i øjeblikket 20 mand på samme sovesal. Sådanne forhold vil næppe virke særlig tillokkende over for folk, der skal ligge inde i f. eks. 3 år.

Svar.

Spørgsmålet om kaserering af det øgede faste personel er vanskeligt at overskue uden kendskab til personellet's fordeling på de to kategorier, der er omtalt i bilag 1 til lovforslaget. Kun frivillige af gruppe B har krav på frit logi, men alligevel kan det ikke afvises, at der kan opstå indkvarteringsproblemer, der må løses. Man er opmærksom på, at det vil virke fremmede på tilgangen af frivillige, om man kan byde dem gode indkvarteringsforhold med så få som muligt på hver belægningsstue.

Poul Hansen.

Til folketingets udvalg angående forslag til lov om forsvarrets organisation m. v.

Bilag 9.

FORSVARSMINISTEREN

Den 12. maj 1959.

I besvarelse af de i udvalgets skrivelse af 5. d. m. stillede spørgsmål skal jeg meddele følgende:

Spørgsmål 20.

Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår, at såvel flyvevåbnet som flåden vil blive udstyret med mere moderne materiel.

Der udbedes hærkommandoens bedømmelse af, hvorvidt en lignende modernisering af hærens materiel anses for nødvendig. Specielt ønskes en udtalelse om kvaliteten af våben til forsvar mod tanks og af luftværnskanoner samt om, hvilke krav i retning af bevægelighed der stilles til hærens forskellige enheder, og om en sådan bevægelighed er til stede.

Der ønskes endvidere en udtalelse om, hvorvidt der i det forelagte budget er taget hensyn til en eventuel modernisering af hærens materiel.

Svar.

Et af hærkommandoen udarbejdet fortløbet svar er oversendt til udvalgets sekretær.

Spørgsmål 21.

Hvor stor en nedskæring af krigsammunitionsbeholdningen har fundet sted på grund af besparelser på forsvarsbudgettet, og er dette taget i betragtning ved regeringens forslag, således at manglerne bliver afhjulpet?

Svar.

Besparelserne på forsvarsbudgettet har for ammunitionens vedkommende først haft virkning efter 1. april 1955. I den forløbne periode er der af besparelseshensyn sket et

forbrug af krigsreserven af ammunition for alle værnets vedkommende til en værdi af ca. 35 mill. kr. — svarende til 3-4 pct. af værdien af den samlede beholdning i dag. Samtidig er ammunicionsforbruget til uddannelsesformål reduceret noget.

Det er ved forsvarsforslagets udarbejdelse forudsat, at der skabes balance mellem forsvarrets målsætning og de budgetmæssige rammer. Dette omfatter også ammunicionsbeholdningerne.

Spørgsmål 22.

Er træningstiden for flyvevåbnets piloter stadig nedsat af sparsommelighedsgrunde?

Er den væsentlig lavere end i andre flyvevåben?

Svar.

Forsvarschefen i forbindelse med flyverkommandoen har herom oplyst følgende:

„Træningstiden for flyvevåbnets piloter, d. v. s. det årligt programmerede antal flyvetræningstimer pr. pilot, er fremdeles nedsat af sparehensyn.

Det årligt programmerede antal flyvetræningstimer i US Air Force Europe og i Royal Air Force er generelt 20 pct. større end det tilsvarende danske.

I det norske flyvevåben er for jagerbombepiloter programmeret 8 pct. flere flyvetimer end for danske tilsvarende piloter, for norske rekognosceringspiloter 20 pct. flere flyvetimer, medens interceptionspiloter i det norske og danske flyvevåben uddannes inden for det samme årlige antal flyvetimer.

Det skal endelig anføres, at det for danske piloter for tiden programmerede antal årlige flyvetræningstimer er 20 pct. mindre end det af SHAPE anbefalede antal timer.“

Poul Hansen.

Bilag 10.**FORSVARSMINISTEREN**

Den 20. maj 1959.

I anledning af de i udvalgets skrivelse af 15. d. m. stillede spørgsmål skal jeg meddele følgende:

Spørgsmål 23.

Der ønskes en redegørelse for betingelserne for modtagelse af atomladninger til raket-skytset.

Svar.

Spørgsmålet om samarbejde mellem USA og andre lande om atomenergi er fastlagt i den amerikanske atomenergilog af 1954 med senere ændringer.

En fælleskomité af senatet og repræsentanternes hus, der i 1958 skulle tage stilling til forslag om et udvidet internationalt samarbejde på atomenergiområdet, fastslog i en betænkning af 5. juni 1958, at de foreliggende forslag (der senere vedtoges) ikke gav bemyndigelse til overførsel til andre lande af forarbejdede kernekomponenter til våben. Det hedder videre, at den foreslåede lovgivning imidlertid ville tillade større samarbejde med allierede, således at disse, samtidig med at De Forenede Stater opretholdt forvaringen og kontrollen med kernekomponenterne (nuclear components), ville blive i stand til at få fornøden uddannelse og kendskab til disse våben med henblik på effektivt at bruge dem imod en fælles fjende i tilfælde af, at det bliver nødvendigt.

Af en udtalelse, som den amerikanske udenrigsminister Foster Dulles den 17. april 1958 har fremsat over for fælleskomiteen, fremgår, at det ikke er nødven-

digt for De Forenede Stater i fredstid at overgive komplette kernevåben til de NATO-allieredes nationale kontrol. „Vi tror, at det er nødvendigt for De Forenede Stater at have kernesprængladninger i Europa under forvaring af De Forenede Stater i overensstemmelse med NATO-forsvarsplanlægningen og underkastet den amerikanske præsidents frigivelse til brug for vedkommende NATO-øvertskommanderende i tilfælde af fjendtligheder.“

En eventuel oplægning af atomammunition i Danmark vil derfor — foruden tilvejebringelse af hertil særligt indrettede depoter — forudsætte, at amerikansk personel har kontrollen dermed.

Spørgsmål 24.

Man udbeder sig det nye forslag til lov om forsvarrets ordning udfyldt med angivelse af de tal, der skal sættes i stedet for de nu indsatte spørgsmålstegn.*)

Svar.

Der vedlægges et 2. udkast til ændringer i lovforslaget med tal indføjet i §§ 9-11 som ønsket af udvalget.**)

Det bemærkes — som også anført i bemærkningerne til lovforslaget — at muligheden for at gennemføre de angivne styrkemål inden for de forudsatte økonomiske rammer bl. a. afhænger af de besparelser, der kan opnås ved rationaliseringer, og af, om det vil blive nødvendigt at indkalde flere end forudsat til hæren som nævnt i min besvarelse af spørgsmål 12 (skrivelse af 22. april 1959 i slutningen).

*) I det tidligere fremsendte udkast 1 til ændringsforslag var der anført spørgsmålstegn i stedet for styrketal.

**) Udkastet udelades her, idet der henvises til bilag 18.

De tal, der er anført for flådens skibe, angiver flådens forventede størrelse ved udgangen af 1964, når hensyn tages til, at der næppe i de første ca. 5 år på forhånd kan forudsættes skibsbygninger ud over, hvad der indgår i det dansk-amerikanske skibsbygningsprogram.

I øvrigt må formentlig § 10, stk. 2, formuleres mindre absolut, end tilfældet er, idet flåden for visse skibstypers vedkommende først efterhånden vil kunne nå op

på de angivne antal, og idet muligheden for ekstraordinær afgang ikke kan afvises.

Da også hærens og flyvevåbnets styrker kan påvirkes af ukontrollable forhold såsom svingninger i tilgangen af frivillige eller ekstraordinær afgang af luftfartøjer uden mulighed for øjeblikkelig erstatning, ville en tilsvarende mindre absolut formulering være ønskelig også for de to andre værns vedkommende.

P o u l H a n s e n.

Til folketingets udvalg angående forslag til lov om forsvarets organisation m. v.

Bilag 11.

Forsvarsministeriet.

København, den 21. april 1959.

Notat vedrørende organisatoriske og økonomiske rammer om forsvaret i visse andre lande.

Norge.

Hovedlinjerne i forsvarsordningen vedtages ved almindelig flertalsbeslutning i stortinget. En sådan stortingsbeslutning vedtages normalt som ramme om forsvaret for en årrække.

Detaljer i forbindelse med forsvarrets omfang og organisation fastsættes i tilslutning til behandlingen af de årlige budgetter.

I Norge findes i øvrigt et forsvarsråd, bestående af bl. a. statsministeren, udenrigsministeren, forsvarsministeren, chefen for forsvarsstaben og cheferne for værneene. Rådets opgave er at formidle orientering og samarbejde mellem civile og militære myndigheder, hvis virksomhed er af særlig betydning for landets forsvar.

Sverige.

Man bygger på en „Forsvarsbeslut“, som er vedtaget af rigsdagen i 1942, og som indeholder en række bestemmelser om budgettets størrelse og fordeling, styrkernes omfang og organisation samt personelrammerne m. v.

Ved senere rigsdagsbeslutninger er der fastsat en række tillæg og ændringer til denne „Forsvarsbeslut“. Den seneste rigsdagsbeslutning om forsvaret bygger på en af överbefälhavaren udarbejdet plan, som af forsvarsministeren med visse ændringer er forelagt rigsdagen og vedtaget i denne i slutningen af 1958. Planen betegnes som forsvarsorganisationens udformning på længere sigt.

Sverige har intet forsvarsråd el. lign.

Vesttyskland.

I et lovforslag, som den vesttyske regering i 1956 har forelagt, er bl. a. anført,

- at forsvaret består af hæren, flyvevåbnet, marinen og den fælles militære territorialorganisation og
- at forbundsforsvarsministeren er ansvarlig for det militære forsvar.

I tilslutning hertil indeholder lovforslaget en bestemmelse om, at forsvarrets styrke fastsættes i forbindelse med budgetlovene. (I øvrigt findes i grundloven en bestemmelse om, at de væbnede styrkers størrelse og grundtrækkene i deres organisation skal fremgå af budgetplanen). Det nævnte lovforslag er — uvist af hvilken grund — endnu ikke blevet vedtaget.

Parlamentet (forbundsdagen) kan i henhold til grundloven nedsætte et forsvarsudvalg til kontrol med forsvarrets anliggender. I en tysk kilde anføres, at dette udvalg kan foretage parlamentariske undersøgelser (det nævnes, at udvalget i overensstemmelse med grundloven *også* har et undersøgelsesudvalgs rettigheder).

Derudover har man et såkaldt forbundsforsvarsråd, omtrent svarende til den nedenfor nævnte britiske Defence Committee. Rådet er et kabinetsudvalg, der bl. a. har til opgave løbende at koordinere alle spørgsmål vedrørende landets forsvar. I rådet indgår bl. a. forbundskansleren (formand), forsvarsministeren, udenrigsministeren og indenrigsministeren. Rådets beslutninger kræver i henhold til grundloven hele kabinettets billigelse.

England.

Der findes ingen lov, som fastlægger forsvarrets organisation og omfang.

Man bygger på nogle såkaldte „Standing Laws“ for de enkelte værn; disse love ligger til dels meget langt tilbage i tiden og siger intet om størrelsen af styrkerne. For flyvevåbnets vedkommende siger f. eks. en lov af 1917, at der kan oprettes et flyvevåben med så meget personel, som parlamentet giver tilslutning til.

Hvert år udgiver regeringen en hvidbog om sine almindelige planer med hensyn til forsvaret, f. eks. styrkernes omfang. Disse hvidbøger går til parlamentet for information og debat, men ikke med henblik på at blive vedtaget eller forkastet. I praksis stemmes der dog ofte derom.

I tilslutning hertil udarbejder de tre forsvarsgrensministerier deres budgetforslag (estimates), som går til parlamentet med henblik på vedtagelse eller forkastelse. Det er dog i hvert fald i de sidste 100 år ikke hændt, at parlamentet har foretaget ændringer i forslagene. De nævnte estimates indeholder oplysninger om personel, udgifter, styrkernes omfang og sammensætning m. v.

Ifølge en lov af 1946 (Ministry of Defence Act) har forsvarsministeren „ansvaret for formuleringen af den almindelige anvendelse af en samlet politik (policy) vedrørende Kronens væbnede styrker som helhed og deres behov (requirements)“.

I udøvelsen af dette ansvar har forsvars-

ministeren myndighed til (underkastet kabinettets og forsvarskomiteens ansvar) at bestemme i alle større forsvarsanliggender angående de væbnede styrkers størrelse, form, organisation, placering og deres våben, krigsudrustning og forsyninger.

Om sådanne problemer rådfører ministeren sig med et råd (Defence Board), der bl. a. omfatter forsvarsgrensministrene og værnscheferne.

Inden for kabinettet er oprettet en forsvarskomit  (Defence Committee), der under premierministerens formandskab behandler spørgsmål af større rækkevidde, som berører flere ministerier.

Ifølge en erklæring af januar 1957 fra premierministeren er der tillagt forsvarsministeren øget myndighed med hensyn til afgørelse af spørgsmål vedrørende de væbnede styrkers størrelse, form, organisation og udrustning.

Kort tid derefter (i april 1957) udsendte regeringen den i sin tid meget omtalte 5 års plan for forsvaret i form af en hvidbog i overensstemmelse med den ovenfor skitserede fremgangsmåde.

I de to efterfølgende år (senest i marts måned d.  .) er der efter de sædvanlige regler udsendt hvidbøger og estimates, som bl. a. giver oplysninger om fremskridt med hensyn til 5 års planens gennemførelse. Disse hvidbøger har på normal m de været genstand for parlamentsdebat og påfølgende afstemning.

Bilag 12.**FORSVARSMINISTEREN**

København, den 22. april 1959.

Under henvisning til aftale er der til udvalgets sekretær oversendt de af forsvarschefen i januar måned 1957 afgivne skitseforslag til ny forsvarsordning, udarbejdet på grundlag af beløbsmæssige rammer på 900, 998 og 1 073 mill. kr. og baseret på prisniveauet i april 1956. Ved behandlingen i det politiske forsvarsudvalg af 1955 blev der foretaget en tilpasning af 998 mill. kr.-skitsen, således at udgiftsrammen blev 970 mill. kr. Der blev gennemført visse ændringer inden for hærens styrker; antallet af søværnets skibsenheder samt flyvevåbnets kupeskadriller blev reduceret, medens hjemmeværnets budget blev forøget.

Efter anmodning af forsvarsudvalget foretog forsvarsstyrelsen i slutningen af 1957 en

ajourføring af 970 mill. kr.-skitsen efter prisniveauet, og samtidig blev der foretaget en vis modernisering af forslaget, idet man bl. a. forudsatte indførelse af raketvåben i forsvaret samt andre typer af luftfartøjer i flyvevåbnet. Forslagets udgiftsramme blev herefter 1 094 mill. kr.

Ud over de foran nævnte skitseforslag er der til udvalgets sekretær oversendt en oversigt over de i skitserne og i den modificerede skitse II indeholdte vigtigere enheder. Der foreligger ikke oplysninger om størrelsen af hærens dækningsstyrke målt i mand-skabsstyrke for så vidt angår de oprindelige tre skitser, men det kan oplyses, at der i den modificerede skitse II regnedes med en dækningsstyrke på 13 600 mand.

Poul Hansen.

Til folketingets udvalg angående forslag til lov om forsvarrets organisation m. v.

Bilag 13.

FORSVARSMINISTEREN

Den 4. maj 1959.

I udvalgets møde den 29. f. m. blev der stillet spørgsmål om omkostningerne ved raketvåben og atomladninger, og hvad der ville kunne spares ved at indføre disse kampmidler.

I denne anledning skal jeg oplyse følgende vedrørende NIKE og HONEST JOHN:

De årlige driftsudgifter ved opretholdelsen af en NIKE-afdeling kan anslås til 18-20 mill. kr. og af en HONEST JOHN-afdeling til 4-5 mill. kr.

Der vil med etablering af en NIKE-afdeling, der består af 4 batterier, være forbundet investeringsudgifter, væsentligst bygge- og anlægsomkostninger samt udgifter til signalanlæg, af en størrelsesorden på 35 mill. kr., hvoraf 15-20 mill. kr. forventes dækket ved NATO-finansiering.

Investeringsudgifterne for en HONEST

JOHN-afdeling vil være af en størrelsesorden på $\frac{1}{4}$ - $\frac{1}{2}$ mill. kr.

Atomladninger ville formentlig blive leveret som våbenhjælp, og de fornødne depoter til opbevaring af denne ammunition ville antagelig kunne påregnes NATO-finansieret.

Modtagelsen af den planlagte NIKE-afdeling vil medføre nedlæggelse af det tunge luftværnsartilleri (90 mm antiluftskyts), og modtagelsen af den ligeledes planlagte HONEST JOHN-afdeling vil medføre, at 2 middeltunge (15 cm) feltbatterier udgår af dækningsstyrken. Udgifterne ved driften af disse enheder andrager tilsammen ca. 10 mill. kr.

Det vil heraf fremgå, at indførelsen af de 2 nævnte raketafdelinger ikke vil medføre besparelser, men vil øge de årlige driftsudgifter med tilsammen 12-15 mill. kr.

Poul Hansen.

Til folketingets udvalg angående forslag til lov om forsvarets organisation m. v.

Bilag 14.**FORSVARSMINISTEREN**

Den 4. maj 1959.

I udvalgets møde den 29. f. m. blev der stillet spørgsmål om de omkostninger, der ville være forbundet med den forsvarsordning, der er foreslået af forsvarsstyrelsen den 14. februar 1958, og som er angivet i et bilag til forsvarschefens skrivelse af 22. april 1959 i besvarelse af spørgsmål 2. Der er desuden ønsket oplysning om, hvorledes omkostningerne fordeler sig på de enkelte værn.

I denne anledning skal jeg oplyse, at de årlige udgifter ved en forsvarsordning som den omhandlede af forsvarsstyrelsen er opgjort således:

Hæren	470 mill. kr.
Søværnet	209 — -
Flyvevåbnet	287 — -
Hjemmeværnet	50 — -
Fællesudgifter m. m.	165 — -
I alt	<u>1 181 mill. kr.</u>

Da der ved beregningen ikke var taget hensyn til omkostningerne ved opstilling af en i forslaget påregnet jord-jord raketafdeling på grund af manglende kendskab til de dermed forbundne omkostninger, og da der var regnet med gunstigere våbenhjælpsforanstaltninger for flådens opbygning, end det senere viste sig muligt at opnå, måtte de samlede årlige udgifter ved forsvarsstyrelsens forslag anslås til 1 200-1 300 mill. kr. årlig.

Beregningen er baseret på pris- og lønniveaueet i november 1957 og på den nugældende tjenestetid.

Poul Hansen.

Til folketingets udvalg angående forslag til lov om forsvarrets organisation m. v.

Bilag 15.

FORSVARSMINISTEREN

Slotsholmsgade 10.
København K.

Under henvisning til den på udvalgets seneste møde truffede aftale oversendes hoslågt skrivelse af 19. d. m. fra hjemmeværnsledelsen om ledelsens synspunkter ved-

rørende den ønskelige fremtidige udvikling og om hjemmeværnets indpasning i forsvarrets nyordning, bilagt „hjemmeværnets stabs overvejelser af 18. juni 1959“.

Poul Hansen.

Til folketingets udvalg angående forslag til lov om forsvarrets organisation m. v.

HJEMMEVÆRNSLEDELSEN

Kavalerbygningen, Sorgenfri slot,
Lyngby.

Den 19. juni 1959.

Til forsvarsministeriet.

Emne:

Hjemmeværnsledelsens synspunkter vedrørende den ønskelige fremtidige udvikling og om hjemmeværnets indpasning i forsvarrets nyordning.

Bilag:

Hjemmeværnets stabs overvejelser af 18. juni 1959.

I skrivelse af 29. maj 1959 har forsvarsministeriet pålagt hjemmeværnsledelsen at gøre rede for „hjemmeværnsledelsens synspunkter med hensyn til den fremtidige udvikling, der anses for ønskelig for hjemmeværnets vedkommende, og om indpasningen af hjemmeværnet i den i forannævnte lovforslag skitserede nyordning af forsvaret i øvrigt“.

Hjemmeværnsledelsen forstår, at det ikke er tanken, at den på det nuværende tidspunkt skal forsøge at udforme et udkast til en ny hjemmeværnslov — dette ville også kræve mere tid — men at hensigten er at høre hjemmeværnsledelsens mening om hjemmeværnets fremtid i store træk og hjemmeværnets reaktion over for de forelagte forslag i den udstrækning, de berører hjemmeværnet — alt sammen med det formål at undgå, at der i den kommende forsvarsordning indføres elementer, der kan gøre det vanskeligere bagefter at kombinere den med den hjemmeværnsordning, der må anses for den bedste.

Hjemmeværnsledelsen er enig i at anse en sådan tidlig afpasning af synspunkterne

for ikke blot yderst værdifuld, men nødvendig i betragtning af, at en ordning af hjemmeværnets forhold antagelig først vil følge efter vedtagelsen af en lov om forsvarrets ordning i øvrigt. Enkeltheder angående hjemmeværnets forhold, uden nødvendig forbindelse med det foreliggende lovforslag eller med tanker fremsat om lovforslagets udførelse i praksis, er derfor ikke medtaget i den følgende besvarelse.

Med hensyn til hjemmeværnets almindelige struktur er det hjemmeværnsledelsens opfattelse, at hjemmeværnsloven af 1952 stort set har virket tilfredsstillende, og at der ingen afgørende ændringer vil være at foretage. Når der til sin tid skal udarbejdes et udkast til lovforslag om hjemmeværnet, vil der dog være en række enkeltheder, som hjemmeværnsledelsen vil foreslå ændret, men ingen der foregribes af det foreliggende forslag om forsvarrets ordning.

Hjemmeværnet har hele tiden bygget på frivillighed, og hjemmeværnsledelsen må mene, at hvad enten man ændrer den nuværende hjemmeværnslovs bestemmelser — der giver mulighed både for frivillighed og udskrivning — eller ikke, har frivillighedsprincippet i hjemmeværnet vist sig af så stor værdi for befolkningens indstilling ikke blot til hjemmeværnet selv, men til forsvaret som helhed, at en afvigelse derfra ikke bør komme på tale. Dette forudsætter imidlertid en stadig landsomspændende indsats for tilgang til hjemmeværnet.

Hjemmeværnsledelsen må endvidere mene, at det er både muligt og ønskeligt at gøre hjemmeværnet mere militært slagkraftigt, end tilfældet er i dag. Det kan ske ved en noget tungere bevæbning af dele af hjemmeværnet i områder, hvor dette er taktisk begrundet, ved en mere samlet og derfor mere effektiv uddannelse, ved øget tilgang, ved forskelligt yderligere materiel. Denne styrkelse af hjemmeværnet vil naturligvis øge hjemmeværnets nuværende budget, men hjemmeværnsledelsen er overtydet om, at øgelsen kan holdes inden for den ved flere tidligere lejligheder skitserede budgetramme på ca. 50 mill. kr.

Hvad angår indpasningen af hjemmeværnet i lovforslaget om nyordning af forsvaret, skal hjemmeværnsledelsen bemærke følgende: Selve lovforslaget har som en rammelov ikke givet hjemmeværnet anled-

ning til særlige overvejelser, idet det på ingen måde foregriber hjemmeværnsledelsens tanker om hjemmeværnets fremtid. Med særlig glæde har hjemmeværnet konstateret, at det nu er hensigten at føre oprettelsen af et effektivt lokalforsvar ud i livet.

Forsvarschefens svar på forsvarsudvalgets spørgsmål angående lokalforsvarets indretning giver imidlertid hjemmeværnsledelsen anledning til også at præcisere sit standpunkt. Det skal fremhæves, at hjemmeværnets syn på ingen måder er i modsætning til forsvarsstyrelsens, men må betragtes som supplerende.

Spørgsmålet om et lokalforsvar er for hjemmeværnet et spørgsmål om liv og død — i dobbelt forstand:

1) Lokalforsvaret er det nødvendige ryg-stød for hjemmeværnet. Hjemmeværnet må tage det første stød, men en forudsætning for hele hjemmeværnets eksistens er, at der hurtigt kan ventes hjælp af stærkere styrker; og her vil linjetropper meget ofte være for langt borte. Hvis man daglig færdes i hjemmeværnet, kan man ikke undgå at iagttage en mærkbar forandring i hjemmeværnsmændenes holdning: fra en tidligere følelse af, at hæren begunstigedes for meget på hjemmeværnets bekostning til en nuværende ængstelighed for, at hjemmeværnet skal komme til at kæmpe alene, fordi for lidt er blevet ofret på de øvrige dele af vort forsvar. En sådan ængstelse kan ikke undgå at påvirke mulighederne for rekruttering til hjemmeværnet.

2) På den anden side kan et lokalforsvar let opstilles på en sådan måde, at det betyder, at et frivilligt hjemmeværn derved ville kvæles.

Hjemmeværnsledelsens synspunkter angående et lokalforsvar er derfor:

1) Et lokalforsvar er nødvendigt. Der er to kategorier af steder, hvor hjemmeværnet må erkende i særlig grad at ville have behov for støtte:

a) Ved vigtige militære objekter som flyvepladser, især i tyndt befolkede egne.

b) I egne, der militært er af sekundær betydning, og hvor der derfor ikke opstilles linjetropper. Som et eksempel kan nævnes Lolland-Falster. En tale, der undertiden

høres i hjemmeværnet, om at hjemmeværnet, blot det fik tilstrækkeligt med tungere våben, også nok skulle kunne klare opgaven her, må hjemmeværnsledelsen tage afstand fra. Et hjemmeværn bygget på frivillighed kan ikke påtage sig væsentlig flere opgaver end dem, der er tildelt det i dag.

2) Lokalforsvaret må udformes på en sådan måde, at dets karakter som væsensforskellig fra hjemmeværnet står klart. At det skulle kunne bestå af frivillige med våben i hjemmene, må derfor afvises straks. Det ville for befolkningen betyde oprettelsen af to slags hjemmeværn ved siden af hinanden: et finere og et mindre fint. Lokalforsvaret bør bestå af udskrevne, dets våben bør henlægges i forholdsvist mange mindre depoter, så de på den anden side er hurtigt tilgængelige.

3) Med hensyn til spørgsmålet: et landsomspændende eller et egnsbestemt lokalforsvar må hjemmeværnet anlægge følgende vurdering: Bliver styrken af et lokalforsvar 10-15 bataljoner som foreslået i bemærkningerne til lovforslaget og som også forudsat i forsvarschefens skrivelse, skønnes denne styrke ikke at være større, end at der er hårdt brug for den over for de to forannævnte kategorier: 1) Omkring vigtige militære objekter, 2) i egne uden linjestyrker. Til gengæld finder hjemmeværnet, at det ville være rigtigst, om de værnepligtige i disse områder straks ved hjemsendelsen indgår i lokalforsvaret uden at stå en årrække som mobiliseringspligtige over for felthæren — en tankegang, som også forsvarschefen i sin skrivelse nævner som en eventualitet. Hjemmeværnet må derfor foretrække et lokalforsvar i visse dele af landet fremfor et landsomspændende lokalforsvar.

En anden betragtning, der fører til samme resultat, er, at et landsomspændende lokalforsvar let vil lade den tanke opstå hos de folk, der har gjort tjeneste i hjemmeværnet gennem en årrække: at når man nu alligevel skrider til udskrivning, kan man lige så

godt udskrive nogle flere af de yngre, og at de — de veltjente hjemmeværnsmænd — derfor nu har gjort, hvad der med rimelighed kan forlanges. Dette kunne let komme til at medføre et betydeligt afbræk i hjemmeværnets nuværende styrke.

4) Hjemmeværnet har altid anset det for et vigtigt og meget væsentligt princip, at alt frivilligt forsvarsarbejde er samlet inden for hjemmeværnet. Ud fra det princip er f. eks. luftmeldekorpsset ved lovændringen i 1952 indgået i hjemmeværnet. Man vil anse den af forsvarsstyrelsen foreslåede frivillige ekstrauddannelse af lokalforsvarets enheder ved siden af de pligtige indkaldelser for meget vigtig. Den bør imidlertid for ikke at afsvække dette væsentlige princip foregå inden for hjemmeværnet, med de lokalforsvarspligtige som frivillige i hjemmeværnet på lige fod med alle andre, således som det også hidtil har været tilladt et vist antal af værnenes hjemsendte mobilisable værnepligtige. Hjemmeværnet ville derved påtage sig et uddannelsesarbejde til fordel for andre enheder af forsvaret, et uddannelsesarbejde, som man tidligere har haft betænkelighed ved på grund af tyngden af hjemmeværnets egne opgaver, men som man i dag føler at kunne bestride tilfredsstillende.

5) Endelig har det altid været hjemmeværnsledelsens synspunkt, at frivillighed, hvor den er til stede, bør gå forud for tvang. Man har derfor den opfattelse, at de, der er pligtige over for lokalforsvaret, bør have mulighed for et valg: mellem at binde sig til hjemmeværnet — i dette tilfælde for en noget længere periode end normalt — eller at indgå i lokalforsvaret. Vi mener ikke, at det kan være en fordel, om egnsforsvaret uden tvingende nødvendighed flyttes fra frivillighed over til tvang.

Med hensyn til hjemmeværnets nuværende status og fremtidige mere detaljerede ønskemål skal henvises til vedlagte bilag.

Frode Jakobsen.

P. M. Digmann.

Underbilag til bilag 15.

HJEMMEVÆRNETS STAB

Den 18. juni 1959.

Overvejelser med henblik på hjemmeværnets fremtid.

A. Hjemmeværnets nuværende stilling.

1. *Frivillighedstanken*

er slået meget stærkt igennem og har placeret hjemmeværnet som et værdifuldt bindeled mellem forsvaret og alle kredse af befolkningen.

Hjemmeværnets frivillige personel står ved dets aktive indsats for forsvaret og ved dets medvirken i hjemmeværnets omfattende oplysningsarbejde i første række som bærere af forsvarsviljen her i landet.

Bortset fra de ydre tilskyndelser til den frivillige tilgang, som har ligget i udenrigs-politiske tildragelser, har det utvivlsomt været gavnligt for hjemmeværnets vækst, at der ved hjemmeværnsloven af 1952 blev skabt mulighed for at samle alt frivilligt forsvar i landet under *én fælles ledelse*, der opadtil over for forsvarsministeriet har kunnet tale dets sag, og som nedadtil har kunnet skabe rimeligt lige vilkår for de tre til hver sit værn knyttede hjemmeværns-grene og de sig hertil sluttende kvindekors, og som endeligt har kunnet koordinere hjemmeværnets udadvendte arbejde og derved skabe et helhedsindtryk af det frivillige forsvar.

2. *Organisation.*

Hjemmeværnets organisationsform har efter ændringerne i 1952 stort set virket tilfredsstillende bortset fra det særlige forhold, at en meget væsentlig del af kvindelige marineres korsk' og kvindeligt flyve-kors' medlemmer er fastansat ved de to værn, og at en nærmere organiseret tilknytning til disse er ønskelig.

Den stærke forøgelse af den frivillige styrke i de forløbne år har nødvendiggjort oprettelsen af et stort antal kompagnier og andre enheder.

Inden for det landmilitære hjemmeværns 7 regioner og 33 distrikter findes i dag 514 kompagnier, medens det maritime hjemmeværn har 23 flotiller. Flyverhjemmeværnets luftmeldekorps råder over 8 luftmeldecentraler, 68 sektioner og ca. 400 luftmeldeposter, og jordforsvarsstyrkerne på flyvestationerne er formet i 10 eskadriller.

Kvindekorpserne har opstillet i alt 88 kompagnier og eskadriller.

3. *Personelstyrke.*

Personelstyrken har vist en meget tilfredsstillende stabilitet. Af hjemmeværnets nuværende styrke på godt 68 000 mænd og kvinder har ca. 15 000 forrettet uafbrudt tjeneste i alle 10 år siden hjemmeværnets oprettelse, og den årlige til- og afgang har siden 1956 ligget konstant på ca. 8 pct.

Set i relation til de opgaver, som man har ønsket løst af hjemmeværnet, er situationen i store træk følgende:

— Det landmilitære hjemmeværn har i mulig udstrækning søgt at indfri de ønsker, som hærens regionschefer har stillet det. Styrken har dog vist sig utilstrækkelig til, at hjemmeværnet har kunnet påtage sig alle de foreliggende opgaver, og selv en ret betydelig forøgelse af styrken vil derfor i første række give sig udslag i, at de eksisterende opgaver kan løses bedre, men ikke at nye opgavekategorier vil kunne henføres til hjemmeværnet.

— Det maritime hjemmeværn har nu styrker i et stort antal vigtigere havne og råder over en flåde på 31 sejlklare fartøjer (motorbåde og kuttere). Også her foreligger der flere opgaver, end styrken kan løse, og der kan derfor tages en betydelig tilgang, når der ved udpegnings

er sikret rådighed over det fornødne antal supplerende fartøjer i krig.

- Flyverhjemmeværnets luftmeldekorps har en tilfredsstillende styrke på hovedparten af sine poster og centraler, men en tilgang af endnu ca. 50 pct. vil først sætte det i stand til uden vanskeligheder at betjene nettet også i en lang beredskabsperiode.
- Flyverhjemmeværnets jordforsvarsenheder har hidtil fået en meget tilfredsstillende tilgang, men det er måske tvivlsomt, om de samme gunstige vilkår kan bevares, hvis de regulære jordforsvarsstyrker bortfalder og erstattes af lokalforsvarsstyrker, der ifølge sagens natur næppe vil få et sådant beredskab, at det vil være fuldt effektivt i kupforsvarets første fase.
- Kvindekorpsets medlemstal er noget ujævnt fordelt på landsdelene, men dækker stort set de stillede krav.

4. Udrustning og bevæbning.

Hjemmeværnets bevæbning og udrustning svarer i omfang og karakter nogenlunde til det, der findes ved fodfolkets lette kompagnier. Herudover rådes over en del specialudrustning, først og fremmest ved det maritime hjemmeværn og flyverhjemmeværnet.

I de forløbne år har man tilvejebragt dækning for det almindelige behov, men der forestår stadig betydelige anskaffelser af specialudrustning og -våben, idet det bl. a. ikke har været muligt at anskaffe det ønskede panserværns- og mortermateriel, fordi hjemmeværnet er udelukket fra at få andel i leverancer på våbenhjælpsprogrammet.

5. Uddannelse.

Hjemmeværnets uddannelse finder sted i overensstemmelse med de af generalinspektøren for hjemmeværnet udgivne programmer og reglementer.

Uddannelsen gennemføres lokalt af hjemmeværnets egne førere, dels de frivillige gruppe- og delingsførere og kompagnichefer, dels under ledelse og tilsyn af distriktsledere, regionsledere m. fl.

Til assistance for regioner og distrikter i uddannelsesarbejdet er på kontrakt for

indtil et år ad gangen antaget et antal kompagnichefer og delingsførere til fuldtidstjeneste som instruktører. Dette gælder tillige det maritime hjemmeværn og flyverhjemmeværnet.

Det har betydet en væsentlig forbedring af uddannelsen, at der i stigende grad har kunnet arrangeres 4 dages kurser på distrikts- eller regionsplan, hvor kursusdeltagerne indkvarteres samlet i kursusperioden og gennemgår en rationel og koncentreret uddannelse under medvirken af bl. a. regionernes instruktørpuljer.

Specialuddannelse og lederuddannelse har fundet sted ved hjemmeværnets befalingsmandsskole i Nymindegab, på det maritime hjemmeværns skole i Slipshavn og på tilsvarende skoler og kurser ved flyverhjemmeværnet og kvindekorpsets. Det samlede elevantal er ca. 4 000 om året og har snarere vist stigende end faldende tendens.

6. Opgaver.

a. Det landmilitære hjemmeværn:

Retningslinjerne for det landmilitære hjemmeværns opgaver og anvendelse er fastsat i et af hærkommandoen i 1952 udsendt direktiv.

På grundlag af de erfaringer, man senere har indhøstet, har generalinspektøren for hjemmeværnet i 1959 udgivet et feltreglement for det landmilitære hjemmeværns anvendelse og kamp. Reglementet bygger på et stort og alsidigt erfaringsmateriale fra de fredsmæssige øvelser, herunder i særdeleshed de senere års store manøvrer, som har givet hjemmeværnets enheder lejlighed til inden for en større ramme at indøve deres opgaver.

Samtidig med, at der herigennem er nået en afklaring af hjemmeværnets formåen, har øvelserne givet hærens og hjemmeværnets førere lejlighed til at øve det samarbejde, som er en betingelse for en fuld udnyttelse af den samlede kampkraft.

Det landmilitære hjemmeværns opgaver omfatter:

- *overvågning*, der udføres ved personellens årvågne opmærksomhed i fred og krig over for alle tegn på fjendtlig virksomhed samt ved opklaringsvirksomhed, patruljering m. v.,

- *bevogtning* af objekter og kommunikationslinjer bl. a. under anvendelse af sprængningsmateriel,
- *egentlige kampopgaver*, der ofte vil forme sig som forsvar af de bevogtede objekter og en af grupper og delinger udført modstand mod en fremrykkende fjende eller som bekæmpelse af mindre, fjendtlige styrker, herunder 5. kolonne. Til mere offensiv anvendelse uddannes, hvor det er muligt, grupper og delinger som kamppatruljer, der kan løse særlige angrebs- og guerillaopgaver.

Hjemmeværnets modstandskamp skal medvirke til at skabe tid og rum for dækningsstyrkens koncentration og en mobilisering,

- *andre opgaver*, såsom bistand til hæren i form af trafikregulering, oplysninger baseret på stedkendskab, bevogtning af krigsfanger og pionerstøtte; endvidere bistand ved evakuering af civilbefolkningen,
- *meldingstjeneste*.

Sideløbende med løsningen af ovennævnte opgaver og som en opgave i sig selv — en af de vigtigste — melder hjemmeværnet om alle vigtigere hændelser og skaber herved et uundværligt efterretningsgrundlag for de højere førere.

b. *Det maritime hjemmeværns hovedopgaver* er ifølge søværnskommandoens direktiv:

- Bevogtning af havne samt søværnets etableringer og anlæg og deltagelse i disses forsvar,
- deltagelse i bemanning af havnebatterier og let luftværnsskyts,
- deltagelse i kontrol med den til havne ind- og udgående skibsfart,
- deltagelse i havnespæringsforanstaltninger, udlægning af miner, ødelæggelser m. v.

Endvidere

- patruljeringsopgaver i indre farvandsafsnit.

Erfaringerne har vist, at det maritime hjemmeværn i sin nuværende opbygning og med de nu anvendte fartøjstyper er velegnet til at løse disse opgaver, som betegner en væsentlig del af marinekommandoernes opgaver.

c. *Flyverhjemmeværnets* jordforsvarsstyrker bidrager i væsentlig grad til kupforsvaret af flyvestationerne. Luftmeldekorpsets ca. 8 000 medlemmer er tilknyttet meldnettets poster og centraler og danner et uundværligt supplement til flyvevåbnets tekniske varslingsstjeneste ved erkendelse af laveregående fly.

d. *Kvindekorpsenes personel* er dels i mindre enheder, dels som enkeltpersoner designeret til tjeneste ved værnene og hjemmeværnet.

Hovedparten af kvindelige marinere og kvindeligt flyvekorps' personel er i øvrigt ansat ved de respektive værn allerede i fredstid på kontorfunktionærbasis.

B. Hjemmeværnets fremtidige udvikling og dets indpasning i den kommende nyordning af forsvaret.

ad 1. Det må anses for vitalt, at *frivillighedsprincippet* bevares, og at det fastholdes, at frivilligt forsvarsarbejde og -uddannelse principielt foregår i hjemmeværnet.

ad 2. *Hjemmeværnets organisationsform* har efter ændringerne i 1952 stort set virket tilfredsstillende.

Kompagniet (flotillen, sektionen, centralen, eskadrillen) bør fortsat være det bærende element.

Der har imidlertid under hjemmeværnets opbygning vist sig behov for en vis regulering af områderne for kompagnier og distrikter til gavn for kommandoføring og administration.

En regulering af det fastansatte kvindelige personels organisatoriske tilhørsforhold bør tilstræbes ved dertil sigtende ændringer i forsvarrets personellov.

ad 3. *Personelstyrken*. Som nævnt har værnskommandoerne i deres direktiver fastsat hovedretningslinjerne for hjemmeværnets opgaver og anvendelse.

De enkelte konkrete opgaver stilles hjemmeværnets enheder af hærens regioner, søværnets marinekommandoer og flyverkommandoer.

Antallet af opgaver er så stort, at hjemmeværnet ikke kan imødekomme alle ønsker; og i erkendelse af opgavernes vigtighed og betydningen af at aflaste værnene i muligt omfang er det nødvendigt at søge udveje

for en forøgelse af den frivillige personelstyrke.

Det vil formentlig være muligt at opnå en vis øget tilgang af frivillige gennem en forstærket oplysningsvirksomhed, men man bør samtidig overveje, om der på anden måde kan skabes øget interesse for at melde sig til hjemmeværnet. Der tænkes i denne forbindelse bl. a. på, at der straks efter hjemsendelsen fra den første uddannelse i værnene skulle kunne gives de værnepligtige adgang til at indtræde som frivillige i hjemmeværnet i stedet for i lokalforsvaret. De herved opnåede fordele for den værnepligtige opvejes i fuldt mål af, at den pågældende bevarer sin plads i kupberedskabet.

ad 4. *Bevæbning og udrustning.* Hjemmeværnets enheder er i det store og hele bevæbnet som fodfolkets lette kompagnier.

Den lovmæssige maksimale årlige tjenestetid i hjemmeværnet, som for hovedparten af personellet er 24 timer, sætter i sig selv en grænse for, i hvor høj grad man kan pålægge personellet uddannelse i betjening og vedligeholdelse af tungere og mere komplicerede våben.

Erfaringen viser dog, at mange hjemmeværnsfolk gerne påtager sig uddannelse af længere varighed, når der er tale om løsning af særligt vigtige opgaver eller tildeling af specielt materiel. Der vil derfor være basis for at give hjemmeværnet rådighed over visse tungere våben, f. eks. større morterer end de nuværende og dysekanoner. Indtil videre bør der dog næppe ske en generel fordeling af sådanne våben til alle hjemmeværnsenheder, men man må i givet fald først undersøge mulighederne for tilvejebringelse af fornødent betjeningsmandskab i de områder, hvor man i særlig grad måtte ønske at forstærke hjemmeværnet. Panserværnsvåben med længere rækkevidde og større virkning vil øge hjemmeværnets slagkraft i betydelig grad.

Det må i denne forbindelse erindres, at hjemmeværnets høje beredskab, som er af afgørende betydning for dets anvendelse, ikke mindst er betinget af dets udrustning med forholdsvis ukompliceret materiel, som kan klargøres med meget kort varsel.

Hjemmeværnets effektivitet kan i øvrigt øges ved forøget tildeling af signalmidler, især radiostationer, der ikke blot vil forbedre hjemmeværnets muligheder for at

videregive meldinger til værnene, men også vil gøre det lettere at føre kommando over de spredt opstillede styrker.

Endvidere bør der anskaffes flere fartøjer til det maritime hjemmeværn.

ad 5. *Uddannelsen.* Der vil utvivlsomt kunne opnås en ret betydelig styrkelse af hjemmeværnet ved en forbedring af uddannelsen.

Ifølge sagens natur må fortsat hovedparten af uddannelsen foregå lokalt i kompagni- og distriktsområderne af hensyn til personellens civile gerning og suppleret med kurser ved hjemmeværnets befalingsmandsskole.

Der bør imidlertid skabes bedre rammer om uddannelsen, hvilket bl. a. vil kunne opnås ved anvendelsen af flere kvalificerede instruktører og ved at give hjemmeværnsdistrikter og -regioner rådighed over personel, der kan tilrettelægge, koordinere og vejlede i uddannelsen.

Selv om behovet for uddannelsespersonel for visse stillingers vedkommende må ønskes dækket ved ansættelser (tilkommandering) af fast personel, bør der ske en sådan forbedring af vilkårene for de kontraktantagne instruktører, muligvis i form af en bonusordning, at der sikres hjemmeværnet tilgang af kvalificerede instruktører såvel fra dets egne rækker som fra værnene.

Der har i en vis udstrækning været gennemført weekend- og 4 dages kurser, hvor mandskab fra f. eks. et distrikt gennemgik en rationel og koncentreret uddannelse. Uddannelsen på 4 dages kurser bør anvendes i størst mulig udstrækning, og hertil egnede uddannelseslejre bør tilvejebringes, hvor de ikke allerede forefindes.

ad 6. *Opgaver.* Samtidig med, at der i de forløbne år er sket en afklaring af de militære opgaver, som med fordel kan løses af et frivilligt hjemmeværn, er det trådt klarere frem, at hjemmeværnets militære værdi er direkte afhængigt af tilstedeværelsen af og samvirket med egentlige operative kampstyrker af værnene.

Hjemmeværnets uddannelse og struktur sætter det ikke i stand til i længere tid at standse større fjendtlige angrebsforetagender, hvis hjemmeværnets enheder skal kæmpe isoleret.

Det har da også stedse været en forudsætning, at hjemmeværnet som følge af sit

meget høje beredskab tager kampen op i dens indledende fase og derefter snarest støttes af værnenes kampenheder.

Da de eksisterende dækningsstyrker er af et omfang, der ikke kan give hjemmевærnet håb om i almindelighed at kunne få støtte fra disse, og da hjemmевærnet derfor i store dele af landet må forudse at blive meget stærkt isoleret og blive indviklet i alvorlige, selvstændige kampopgaver, som ikke har været tiltænkt hjemmевærnet ved dets start, hvor man udtrykkeligt ønskede at fremhæve hjemmевærnets begrænsede og absolut lokalt prægede kamp- og bevogtningsopgaver, er hjemmевærnet stærkt interesseret i, at der ved oprettelse af hurtigt mobilisable lokalforsvarsenheder skabes mulighed for en umiddelbar støtte for hjemmевærnets kamp i områder, hvor felthærens enheder ikke er i stand til at gribe ind, eller hvor felthærens indgriben ikke kan ske på et tidligt tidspunkt af kampen.

Sådanne lokalforsvarsstyrker, som eventuelt bør organiseres som forstærkede kompagnier og i enkelte tilfælde bataljoner, må have et beredskab så tæt op ad hjemmевærnets som muligt, således at små mobile reserver kan indsættes, hvor de allerede i kamp indviklede hjemmевærnsenheder må have støtte behov, eller som forsprængte hjemmевærnsenheder kan trække sig tilbage på.

Opstillingen af et passende lokalforsvar bliver således også af moralsk betydning for hjemmевærnet og vil være medbestemmende for, at et frivilligt hjemmевærn kan opretholdes i et omfang som det nuværende eller måske endnu større.

Spørgsmålene om lokalforsvarets rekruttering, organisation, enkadrering, uddannelse, opgaver og kommandoforhold er af stor interesse for hjemmевærnet dels af hensyn til et kommende samarbejde med lokalforsvarsenhederne, dels ud fra hjemmевærnets vitale interesse i, at der ikke ved f. eks. uddannelsens tilrettelæggelse, ved opgavernes udformning og ved fastsættelsen af kommandoforhold skabes en ordning, som i visse henseender kan skabe utilfredsstillende vilkår for det frivillige hjemmевærn.

Da det endvidere må forudses, at det ved en kommende revision af hjemmевærnsloven vil blive nødvendigt at tage hensyn til lokalforsvarets forhold, må det anses for påkrævet, at hjemmевærnsledelsen bliver medinddraget i forhandlingerne om den endelige udformning af sådanne organisatoriske bestemmelser for forsvaret, som berører hjemmевærnet, således at man opnår en sådan koordinering af forsvarets forskellige komponenter, at den størst mulige samlede effektivitet opnås.

Bilag 16.

FORSVARSMINISTEREN

København, den 22. august 1959.

I tilslutning til min mundtlige redegørelse på udvalgets møde den 18. d. m. følger hoslagt notat af dags dato om hvervning af

frivilligt personel i Belgien i forbindelse med nedsættelse af tjenestetiden.

P o u l H a n s e n.

Til folketingets udvalg angående forslag til lov om forsvarrets organisation m. v.

FORSVARSMINISTERIET

København, den 22. august 1959.

Notat om hvervning af frivilligt personel i Belgien i forbindelse med nedsættelse af tjenestetiden.

I august 1958 gennemførtes i Belgien en lov om nedsættelse af den militære tjenestetid til 12 måneder.

Denne nedsættelse af tjenestetiden hvilede på den forudsætning, at der tilvejebragtes compensation gennem antagelse af frivilligt personel i fornødent omfang, og man sigtede imod antagelse af ca. 10 000, der ville betyde en forøgelse af fast personel i det belgiske forsvar med henved 15 pct. I 1958 var i gennemsnit for de 3 værn ca. 55 pct. af personellet fast.

Den nye kategori af frivillige, der benævnes „frivillige for nogle år“ eller „NATO-teknikere“ i modsætning til „karrierefri-villige“, skal forpligte sig til at gøre tjeneste i ca. 5 år.

For at stimulere tilgangen af frivillige er indført en bonusordning — indtil ca. 14 000 kr. (100 000 b.frcs.) kan udbetales ved hjemsendelsen. Der gives endvidere de

frivillige lejlighed til inden eller umiddelbart efter hjemsendelsen at modtage en civil uddannelse på statens bekostning, og der loves dem bistand til opnåelse af arbejde. De aflønnes med et beløb, svarende til ca. 6 200 kr. årlig (45 000 b.frcs.), der vil stige efterhånden.

Om forløbet af hvervningen, der har været støttet af en oplysningskampagne, er det i august 1959 oplyst, at der hidtil er antaget 6 000 NATO-teknikere. Man vil gennemføre nedsættelsen af tjenestetiden til 12 måneder i september i år. Det forudsætter 9 700 NATO-teknikere, og man vil klare overgangsperioden ved kortvarige frivillige forlængelser af tjenestetiden for en del af det værnepligtige mandskab.

Det vil fremtidig være nødvendigt at ansætte 3 000-3 500 NATO-teknikere årligt med en gennemsnitlig tjenestetid på 4 år.

Bilag 17.

FORSVARSTABEN

Juli 1959.

Kortfattede oplysninger om atomvåben og deres virkninger.

Indhold:

1. Indledning.
2. Sammenligning mellem virkningen af atomvåben og brisant sprængstof.
3. Atomvåbens eksplosionshøjde.
4. Atomekspllosionens udvikling og virkninger.
5. Atomvåbens virkninger på personel.
6. Chokradius for visse taktiske atomvåben.
7. Oplysninger om danske våben, der kan forsynes med atomladning.

1. Indledning.

Atomvåben, eller som de nu kaldes, kernevåben, er fra den type, der i 1945 udkastedes over Japan, udviklet til en stor familie af våben med sprængstof, varierende fra mindre end en tiendedel af de i Japan anvendte til op mod 1 000 gange så stor.

Derved har en udspecialisering fundet sted i lighed med, hvad der er tilfældet for andre bombe- og granat typer, således at der nu findes atomvåben beregnet til mange forskellige formål.

Foruden udspecialiseringen har det tillige været af afgørende betydning, at de til rådighed værende kernevåbenlagre stadig forøges, således at anvendelsen af kernevåben, som har været en handling, man hidtil kun forventede benyttet relativt sjældent, nu — i hvert fald for så vidt angår de mindre, såkaldt taktiske, kernevåben — med stor sandsynlighed vil finde sted i eventuelle, fremtidige konflikter.

Ved indførelsen af begrebet taktiske atomvåben har man forladt den tidligere opfattelse, at kernevåben ensidigt er angrebsvåben. I den taktiske anvendelse har de fuldt så megen værdi til rene forsvarsforanstaltninger.

Samtidig må det fastslås, at deres virkning sammenlignet med konventionelle våben er så stor, at den, der står over for en angriber med atomvåben uden selv at besidde sådanne til sit forsvar, befinder sig i en fra et militært synspunkt helt uholdbar situation.

For eksempel er truslen om angreb med kraftige kernevåben så stor, at besiddelsen af atomvåben til luftforsvarsformål må betragtes som en ren og skær nødvendighed, da almindelige sprængladninger ikke i blot tilnærmelsesvis nødvendigt omfang kan formindske denne trussel.

I takt med udspecialiseringen af kernevåben har gået en tilsvarende udvikling af de metoder, med hvilke det er muligt at føre et kernevåben hen til det tilsigtede område, det være sig til såvel angrebs- som forsvarsformål.

Hvis man vil nævne de mulige måder, hvorpå kernevåben kunne føres ind over dansk område i angrebshensigt, må det blive følgende:

Med

- 1) luftfartøj,
- 2) ballistisk raket fra stor afstand samt som
- 3) taktiske atomvåben i forbindelse med et almindeligt angreb med luftfartøj, kortrækkende raket eller kanon.

Til forsvar mod sådanne kerneangreb har — eller vil — Danmark få:

NIKE-luftværnsbatterier,
HONEST JOHN til støtte for hæren,
20,3 cm artilleri.

Alle disse er beregnet til foruden almindelig, højeksplosiv sprængladning at kunne forsynes med atomladning, og styrkeforholdet uden disse er så ulige, at det ud fra

et dansk militært synspunkt er meget nødvendigt, at også danske våben af disse typer udrustes med atomladninger.

2. Sammenligning mellem virkningen af atomvåben og brisant sprængstof.

En eksplosion kan i almindelighed beskrives som en frigørelse af store energimængder inden for begrænset tid og rum. Energifrigørelsen ledsages af en voldsom stigning af temperaturen, således at eksplosionsprodukterne forekommer som ophevede luftarter. Disse luftarter bevæger sig udad til alle sider under indflydelse af den pludselig opståede høje temperatur og det deraf følgende meget store tryk, idet de presser omgivelserne — luft, vand, jord eller andre stoffer — bort og således skaber eksplosionens chok- eller trykvirkning.

Det er fælles for en atomeksplosion og en eksplosion fremkaldt af brisant sprængstof, at de materielle skader hovedsagelig skyldes trykvirkningen; men i øvrigt adskiller virkningerne af de to arter af eksplosioner sig på flere punkter.

For det første udgøres en betydelig del af den energi, der frigøres ved en atomeksplosion, af varmeenergi, der udsendes i form af lys- og varmestråling, og som er i stand til over betydelige afstande at give hudforbrændinger og antænde brændbare stoffer.

For det andet ledsages atomeksplosionen af en radioaktiv stråling, der kommer i selve eksplosionsøjeblikket og derfor kaldes initialstrålingen. Denne stråling har en skadelig indflydelse på levende væv og er i øvrigt af samme art som den, der anvendes ved bekæmpelse af kræftlidelser o. lign.

Endelig udsender atomeksplosionens radioaktive restprodukter en radioaktiv stråling (reststrålingen) af lignende art som ovenfor nævnt, men over længere perioder.

Den af atomvåbnet udviklede energi (men ikke de opståede skader) fordeles sig med 35 pct. på varmestrålingen, 50 pct. på trykvirkningen, 5 pct. på den radioaktive initialstråling og 10 pct. på reststrålingen.

Energiudviklingen fra et brisant sprængstof udløses af en kemisk proces, der foregår i sprængstoffets molekyler, hvis atomer forbinder sig på en ny måde og derved danner andre molekyler. En sådan proces indvirker ikke på atomernes kerner.

Energiudviklingen ved en atomeksplosion frigøres derimod ved omdannelser af selve atomernes kerner. Energifrigørelsen, der skyldes sådanne kerneprocesser, er i atomvåben betydeligt større pr. vægtenhed end en energifrigørelse, der skyldes kemiske reaktioner. Temperaturen og trykvirkningen bliver derfor af en meget højere størrelsesorden.

3. Atomvåbens eksplosionshøjder.

De skader, der opstår ved en eksplosion af et A-våben, er afhængige af

- 1) våbenstørrelsen,
- 2) eksplosionshøjden,
- 3) målets art,
- 4) terrænet samt
- 5) vejret.

Hvis man betragter en given våbenstørrelse, er især eksplosionshøjden afgørende for, hvorledes eksplosionen udvikler sig og den måde, hvorpå den påvirker omgivelserne.

Man skelner mellem følgende eksplosionshøjder:

- a. Høj lufteksplosion (eksplosionshøjden ca. 4 gange ildkuglens radius).
- b. Lav lufteksplosion (eksplosionshøjden 1,5 gange ildkuglens radius).
- c. Overfladeeksplosion.
- d. Undervandseksplosion.
- e. Underjordseksplosion.

I det følgende benyttes nedennævnte betegnelser, som er fælles for alle eksplosionshøjder:

Eksplosionspunktet: Det punkt, hvor våbnet befinder sig i eksplosionsøjeblikket.

Nulpunktet: Det punkt på jord- eller vandoverfladen, som ligger lodret under (evt. over) eksplosionspunktet.

Virkningsradius: Afstanden til nulpunktet, inden for hvilken en bestemt skadetype opstår.

Eksplosionsafstanden: Afstanden til eksplosionspunktet.

4. Eksplosionens udvikling og virkninger.

Almindelig beskrivelse.

Uanset våbenstørrelse, art eller ydre forhold ledsages en atomeksplosion altid af følgende 4 fænomener eller virkninger.

1. lysglimt (lysstråling),
2. varmemstråling,
3. trykbølge,
4. radioaktiv stråling.

Afhængigt af eksplosionshøjden gør disse fænomener sig dog mere eller mindre gældende.

I store træk forløber en atomekspllosion således:

De tidligere nævnte atomkerneprocesser giver anledning til en stærk temperaturstigning, hvorved temperaturen når op på en størrelsesorden af flere millioner grader. Som følge heraf vil resterne fra våbnet og de nærmeste omgivelser gå over i luftform (fordampe) og danne en ildkugle, hvorfra de ovennævnte fænomener udgår. Denne ildkugle stiger hastigt til vejrs og vil ved påvirkning af omgivelserne danne en sky, der er karakteristisk for den pågældende eksplosionshøjde (paddehattesky, blomkålsky).

Alle de ovennævnte virkninger vil udgå samtidig fra ildkuglen. Den hastighed, hvorved de passerer gennem luft eller andet stof, er derfor afgørende for, hvornår de når ud på en given afstand.

Lys-, varmemstråling og radioaktiv stråling går med lysets hastighed og indtræffer derfor praktisk taget øjeblikkeligt, uanset afstanden (inden for virkningsradius).

Trykbølgen bevæger sig langsommere (med lydens hastighed), og dens hastighed er derfor afhængig af det materiale, den skal gennemtrænge. Den vil derfor indtræffe senere end de øvrige virkninger.

Ildkuglens dannelse.

Beskrivelsen af ildkuglen er baseret på dannelse i luft, fordi oplysningerne herom er de mest fyldige, og fordi de giver det mest karakteristiske billede.

Som nævnt vil kerneprocesserne bevirke en meget høj temperatur, hvorved de stoffer, der befinder sig umiddelbart ved eksplosionspunktet, vil fordampe. Ved den høje temperatur vil disse luftarter udsende lys. De vil derfor vise sig som en ildkugle.

På grund af den høje temperatur vil ildkuglen udvide sig. Ved udvidelsen dannes en trykbølge, som er meget kraftig og kan forårsage de senere nævnte trykskader.

Temperaturen i ildkuglen falder, efterhånden som den vokser i størrelse, og er ret uafhængig af våbenstørrelsen, hvorimod dens rumfang og varighed vokser med en forøgelse af våbenstørrelsen.

Lys- og varmemstråling.

På grund af ildkuglens overfladetemperatur udsender den en lys- og varmemstråling. Denne stråling spænder over hele spektret fra ultraviolette, kortbølgede stråler over synligt lys til infrarød, langbølget stråling (varmemstråling) (sammensætningen er ret uafhængig af våbenstørrelsen).

Lysstrålingen vil opfattes som et meget kraftigt lysglimt af varighed 0,5-2 sek. varierende med våbenstørrelsen.

Lys- og varmemstrålingens styrke og varighed er således afhængig af våbenstørrelsen, således at et større våben giver større strålingsstyrke og længere virketid.

Trykbølgen.

Ved eksplosionen udvikles der en trykbølge, som fra ildkuglen breder sig til alle sider. Den har en stor begyndelseshastighed, som imidlertid hurtigt aftager til lydens hastighed.

Afhængigt af eksplosionshøjden optræder trykbølgen under tre former: Lufttrykbølge, vandtrykbølge og jordtrykbølge. De to sidste former optræder oftest i forbindelse med lufttrykbølgen.

Lufttrykbølgen dannes som tidligere nævnt ved ildkuglens udvidelse. Trykbølgens front bevæger sig koncentrisk bort fra ildkuglen som en bevægelig mur af sammenpresset luft. Dersom eksplosionen finder sted i tilstrækkelig højde over jorden, vil trykbølgen, når den rammer jordoverfladen, blive tilbagekastet af denne. Den direkte og den tilbagekastede trykbølge danner tilsammen en overtryksfront med forøget styrke. Denne effekt benævnes „mach-effect“, og den ved mach-effekten fremkommende forstærkede overtryksfront benævnes mach-fronten.

Bag lufttrykbølgen opstår der et undertryk. Dette undertryk vil være af betydelig mindre styrke, men af noget længere varighed end overtrykket, og det vil bevirke en modsat rettet luftbølge.

Den radioaktive stråling.

Ved et kernevåbens eksplosion vil der direkte fra kerneprocesserne udsendes en meget kraftigt radioaktiv stråling. Herudover vil der fra spaltningsprodukter og evt. uspaltet radioaktivt materiale udsendes radioaktiv stråling. Sidstnævnte produkter og materialer vil på grund af den meget høje temperatur i ildkuglen gå over i dampform, og efterhånden som temperaturen falder, vil de fortætte sig på større eller mindre partikler, som suges med op fra omgivelserne, når ildkuglen stiger til vejrs. Partiklernes størrelse og antal retter sig efter eksplosionshøjden og er stigende med aftagende eksplosionshøjde. En underjords-eksplosion vil således give særlig meget forurenede materiale. Alt efter partiklernes størrelse, den højde, de føres op i, og vindens styrke vil de før eller siden falde ned til jorden i form af det såkaldte *radioaktive nedfald*, de tunge partikler hurtigst og nærmest eksplosionens nulpunkt.

Den radioaktive stråling vil under selve eksplosionen og i de nærmeste sekunder derefter have en meget stor styrke, der til at begynde med falder efter en meget stejl kurve, som efterhånden flader ud. Dette skyldes dels, at selve kerneprocessen i de første sekunder giver et meget kraftigt strålingsbidrag, dels at de dannede stoffer (spaltningsprodukter og evt. uspaltede materialer), der udsender den radioaktive stråling, for størsteparten har en kortvarig, men meget stor strålingsenergi.

Initialstrålingen.

Den første kraftige radioaktive stråling, der udsendes direkte fra eksplosionen, kaldes initialstrålingen.

Den samlede dosis, som man på en given afstand vil modtage fra initialstrålingen, afhænger — bortset fra den beskyttelse man kan få, hvor man opholder sig — af luftens tæthed samt af våbenstørrelsen og -konstruktionen (der bestemmer strålingsintensiteten) og endvidere af den tid, hvori man udsættes for strålingen. På samme afstand vil et større våben således give en større dosis end et mindre våben.

Initialstrålingen regnes at have en varighed af ca. 1 minut ud fra den betragtning,

at ildkuglen i løbet af dette tidsrum er steget så højt, at ingen stråling af betydning fra ildkuglen længere når jorden. Våben med større energi giver ganske vist større afstand, på hvilken strålingen kan gøre sig gældende, men da samtidig den hastighed, hvormed ildkuglen og skyen stiger, forøges, er initialstrålingens varighed ret konstant.

Reststrålingen.

Initialstrålingen er som nævnt af ret kort varighed, hvorimod den radioaktive reststråling virker i længere tid. Til gengæld er intensiteten mindre.

En del af reststrålingen kan især ved lavere eksplosionshøjder skyldes, at der i et begrænset område omkring nulpunktet er skabt kunstige radioaktive isotoper i det stof, som er ramt af initialstrålingen.

Den øvrige — og langt den største del af reststrålingen — skyldes det radioaktive nedfald. Det radioaktive nedfald forekommer kun i betydelig mængde ved overflade-, underjords- og undervandsekspllosioner.

Reststrålingsfeltet er farligt, både på grund af den stråling, man får fra de på jorden liggende radioaktive stoffer, og fordi man kan risikere, at de radioaktive stoffer i nedfaldet rammer planter og dyr eller endog kommer ind i organismen med føde, drikkevarer og indåndingsluft.

Undertiden høres udtrykket: „rene“ våben. Dermed menes et våben, hvor våbenresterne (herunder resterne af „atomsprængstoffet“, spaltningsprodukter o. lign.) ikke er radioaktive, og hvor der derfor ikke vil blive noget nedfald. En fremstilling af disse våben er endnu kun noget, man beskæftiger sig med rent teoretisk, idet det for øjeblikket langt fra er nogen realitet. Skulle det nogen sinde lykkes at fremstille et rent atomvåben, vil der være tale om et brintvåben (H-våben). Forudsætningen, for at det kan lykkes at fremstille et rent brintvåben, er, at man kan opnå de for brintatomernes sammensmeltning (brinteksplosionen) nødvendige meget store tryk og temperaturer på en anden måde, end det gøres i dag, hvor man benytter et mindre atomvåben som forladning. Denne forladning, der bygger på en spaltning af atomerne fra de tunge

radioaktive stoffer uran, plutonium o. lign., vil *altid* give radioaktive restprodukter. D. v. s. at forladningen bevirker, at våbnet ikke er rent.

Det, der ved de normale våben er afgørende for, om der opstår et nedfaldsområde, er som tidligere nævnt eksplosionshøjden. Bringes et atomvåben til eksplosion på jordoverfladen eller i umiddelbar nærhed af denne, vil der opstå et område, der er så forurenat af radioaktive restprodukter (nedfaldsområdet), at det rimeligvis vil være umuligt at færdes i et stykke tid fremover.

Bringes atomvåbnet til eksplosion i så stor højde over jordoverfladen, at ildkuglen ikke berører denne (dette er det normale, idet det over for langt de fleste mål vil være den mest effektive udnyttelse af våbnet), vil restprodukterne (støvet) fra eksplosionen stige så højt op, at de vil blive spredt over det meste af jorden, og koncentrationen vil blive så lille, at den ikke rent umiddelbart vil udgøre nogen fare. Her er ikke taget stilling til de rent arvebiologiske følger af den ringe bestråling (som vi f. eks. er underkastet i øjeblikket som følge af atomvåbenforsøg).

5. Atomvåbens virkninger på personel. Skadernes art.

Et atomvåbens eksplosion vil give anledning til nedennævnte skadetyper på personel.

Skaderne kan opdeles i primære og sekundære skader, idet man ved primære skader forstår skader, der er forårsaget *direkte* af atomvåbnets virkninger, og ved sekundære skader forstås skader, der er forårsaget af eller følger af de primære skader.

Lysglimt og varmestråling:

Primære skader: Hudforbrændinger fra strålingen, midlertidig blindhed.

Sekundære skader: Hudforbrændinger m. m. fra opståede brande.

Trykbølgen:

Primære skader: Kvæstelser på grund af overtryk.

Sekundære skader: Almindelige kvæstelser (sår, afrivninger, forvridninger, knoglebrud, snitsår fra glassplinter).

Radioaktiv stråling:

Strålesyge, senskader af forskellig art: øget leukæmiforekomst, ændring af arveanlæg.
Skadernes omfang.

Følgende faktorer har indflydelse på skadernes omfang:

- våbenstørrelsen,
- våbnets eksplosionshøjde,
- vejret,
- afstanden fra eksplosionspunktet,
- terrænet og
- personellets beskyttelse.

Skadernes sammensatte karakter.

Det er karakteristisk, at der hos en stor del af ofrene findes skader forårsaget af flere virkninger samtidig, således at skadebilledet er sammensat. De enkelte skadetilfælde vil derfor ofte være komplicerede, samtidig med at enhver af skaderne desuden vil forøge farligheden af de andre.

Det er vigtigt af hensyn til den rette behandling af de tilskadedkomne og for hele lægetjenesten, at skaderne bliver sorteret rigtigt.

Virkningerne på det menneskelige legeme.

Af det foran angivne om skadernes art fremgår det, at de skader, der er fremkaldt af lysglimtet, varmestrålingen og af trykbølgen, er skader af ganske samme art, som man så efter anden verdenskrigs bombardementer med almindelige sprængstoffer. Disse skader vil derfor ikke blive omtalt nærmere, hvorimod de af den radioaktive stråling fremkaldte, som er nye i krigsførelsen, vil blive behandlet nedenfor.

Den radioaktive strålings virkning.

Måling af stråling:

Strålingen fra et radioaktivt stof eller fra en kernevåbeneksplosion måles i røntgen, som betegnes med „r“. En populær definition på denne enhed er, at 1 røntgen svarer til den dosis, man modtager i løbet af 1 time, når man opholder sig 1 m fra 1 g radium.

Foruden at tale om den totale mængde af stråling, som et radioaktivt stof kan afgive, eller som f. eks. et individ har modtaget, taler man også om den hastighed, hvormed strålingen afgives (eller dosis modtages),

d. v. s. antal røntgen pr. tidsenhed eller med et andet udtryk: strålingens intensitet. Denne udtrykkes ofte i røntgen pr. time og forkortes r/t.

Intensiteten spiller en stor rolle for den skade, som strålingen kan forårsage på det menneskelige legeme.

Til belysning af forskellen mellem dosis og intensitet kan nævnes, at en person, der opholder sig f. eks. 10 timer i en radioaktiv stråling, hvis intensitet er 20 r/t, i løbet af denne tid vil modtage 200 r (dosis).

Bliver man udsat for en tilstrækkelig stor dosis radioaktiv stråling, vil man blive syg, få strålesyge og eventuelt dø.

Vi modtager alle i løbet af tilværelsen en vis mængde stråling fra røntgenstråler, selvlensende maling, kosmiske stråler m. v. Det er derfor klart, at små doser ikke er dødelige, men blot skadelige. Der er beregnet en såkaldt „toleransdosis“, der ikke vil gøre skade. Dens størrelse må højst være:

0,1 røntgen pr. dag
eller 0,3 røntgen pr. uge.

Man har endvidere beregnet eller erfaret de totale doser, som vil medføre sygdom eller død. Deres størrelse er omtrentlig:

50 r vil forårsage	lette sygdomstegn
	hos visse mennesker.
150 r - —	strålesyge hos de fleste.
450 r - —	død for 50 pct. af dem, der modtager denne dosis, og strålesyge for resten.

over ca. 600 r er dødelig dosis i alle tilfælde.

Det forudsættes, at ovennævnte dosis modtages i løbet af så kort tid, at den daglige eller ugentlige toleransdosis væsentlig overskrides, samt at hele kroppen har været udsat for stråling.

Strålesyge:

Strålesyge opstår på grund af den ødelæggende virkning, som radioaktiv stråling udøver i levende væv. Der er gjort en hel del erfaringer med hensyn til virkninger af radioaktiv bestråling af mennesker såvel i Japan som på hospitaler, hvor man giver røntgenbehandlinger eller bruger radioaktive stoffer f. eks. til bekæmpelse af kræftlidelser.

Det er sandsynligvis på grund af dannelsen af ionpar, d. v. s. spaltning af stoffets molekyler i elektrisk ladede dele i den enkelte celle som direkte følge af strålingen, at cellen dør og der sker biologiske forandringer i vævet. De forskellige vævsarter har forskellig modstandsdygtighed mod denne ødelæggelse.

Det kan således nævnes, at ungt, voksende væv (herunder kræftvæv) og hvide blodlegemer er meget følsomme, medens bl. a. hjerne- og nerveceller er meget modstandsdygtige over for stråling. Dette afspejler sig i strålesygens forløb, som eksempelvis kan være således:

- Kvalme og opkastning inden for det første døgn, derefter en bedring til tilsyneladende fuld arbejdsdygtighed.
- Omkring 14. døgn begynder håraffald, og omkring 16. døgn kommer symptomerne tilbage, bl. a. har feberstigningen en karakteristisk trinvis karakter.
- Omkring 18. døgn optræder åndenød, og efter ca. 21. døgn viser der sig blødninger i luftvejene, under huden, i mundhulens slimhinder og nær tarmåbningen.
- På dette stadium, hvor patienternes modstandskraft er meget ringe, findes stor sandsynlighed for sekundære infektioner, der i mange tilfælde har let spil.

Ved passende behandling søges de ovennævnte virkninger afhjulpet, og en del af patienterne vil komme sig efter meget lang rekonvalescens.

6. Skaderadier for visse taktiske

A-våben.

I det efterfølgende skema er der givet visse tal for mindre A-våbens virkninger mod en civilbefolkning. De anførte våben tilhører den taktiske gruppe fra 2 til 50 kt. Til sammenligning skal det anføres, at de 2 bomber kastet over Japan i 1945 var på ca. 20 kt.

I vurderingen af virkningerne er der ikke taget hensyn til et eventuelt nedfaldsområde, idet man for at udnytte våbnene mest muligt normalt vil bringe disse til eksplosion så højt oppe, at der kun vil blive tale om ganske ubetydeligt lokalt nedfald.

For de enkelte våbens virkninger gælder følgende:

Skadezoner for byområder					Personel i det fri	
Våben	Zone A Total ødelæg- gelse	Zone B Meget svær ødelæggelse	Zone C Moderat ødelæggelse	Zone D Lettere ødelæggelse	Uden for de an- givne afstande vil der ikke være dræbte eller sårede	
	90% D, 10% S, 0% U	50% D, 35% S, 15% U	15% D, 40% S, 45% U	2% D, 18% S, 80% U	Bebyggede områder	Åbent terræn
2 KT	0 m- 370 m	370 m- 740 m	740 m-1 110 m	1 110 m-1 480 m	2 560 m	1 370 m
10 KT	0 m- 640 m	640 m-1 280 m	1 280 m-1 920 m	1 920 m-2 560 m	4 250 m	2 850 m
30 KT	0 m- 920 m	920 m-1 840 m	1 840 m-2 760 m	2 760 m-3 680 m	6 350 m	4 250 m
50 KT	0 m-1 090 m	1 090 m-2 180 m	2 180 m-3 270 m	3 270 m-4 360 m	7 450 m	4 900 m

Tabsprocenterne for de enkelte zoner er angivet for uvarslet angreb. Ved varslet angreb bliver tabene mindre.

D: Døde: både de, der bliver dræbt øjeblikkeligt, og de, der dør som følge af kvæstelser, radioaktiv stråling m. v.

S: Sårede: kun sårede, som overlever.

U: Uskadede.

„Sikkerhedsafstandene“ angivet for ugunstigste forhold: Ubeskyttet og ikke advaret.

7. Oplysninger om danske våben, der kan forsynes med atomladning.

Honest John er en fri raket, hvorved forstås en raket, der gives en ganske bestemt udgangsretning, og som ikke kan påvirkes i banen fra afskydningsrampen til målet. Raketten har en rækkevidde på ca. 25 km og kan medføre almindeligt sprængstof eller atomladninger af forskellig størrelse, som kan bringes til eksplosion i en vilkårlig højde over jordoverfladen.

Honest John anvendes til at støtte hærenheder.

Nike Hercules er en styret raket, hvorved forstås en raket, som kan styres på sin vej mod målet. Raketten har en rækkevidde på ca. 100-150 km og kan medføre almindeligt sprængstof eller atomladninger af forskellig størrelse, som kan bringes til eksplosion i en vilkårlig højde over jordoverfladen.

Nike Hercules anvendes til bekæmpelse af fly og vil normalt blive anvendt på en sådan måde, at raketten — selv om den er forsynet med atomladning og bliver bragt til eksplosion over eget område — ikke vil beskadige mål på jorden, idet den normalt kun vil blive anvendt mod højtflyvende mål. Endelig skal det bemærkes, at raketens store rækkevidde normalt vil gøre det muligt at ramme de fjendtlige fly, før de når — eller i alle tilfælde kommer ind på bombeafstand af — eget område.

203 mm artillerigranat er en normal artillerigranat, der udskydes af en 203 mm felthaubits ud til en afstand af ca. 16 km. Granaten kan medføre almindeligt sprængstof eller en atomladning, som kan bringes til eksplosion i luften.

203 mm artillerigranat anvendes til at støtte hærenheder.

Bilag 18.**FORSVARSMINISTEREN**

København, den 29. september 1959.

Hoslagt oversendes i 30 eksemplarer udkast af 26. september 1959 til forslag til ændringer i forslag til lov om forsvarrets organisation m. v.

I udkastet er optaget dels de i tidligere udkast indeholdte ændringsforslag, der tager

sigte på at afsvække forslaget bemyndigelsespræg, dels enkelte af forsvarsstyrelsen foreslåede ændringer, nemlig til § 3, stk. 1, § 4, stk. 2, § 6, stk. 1, § 7, stk. 2, og § 13, stk. 2.

Poul Hansen.

Til folketingets udvalg angående forslag til lov om forsvarrets organisation m. v.

Forsvarsministeriet.

København, den 26. september 1959.

Udkast til forslag til ændringer i forslag til lov om forsvarrets organisation m. v.

I § 3 udgår i stk. 1, 1. punktum, ordene „vedrørende operative spørgsmål“. I 2. punktum ændres ordene „forsvars beredskab“ til: „forsvarsberedskab“.

I § 4, stk. 2, ændres ordet „beredskab“ til: „forsvarsberedskab“.

§ 6, stk. 1, formuleres således:

„Forsvarsstyrelsen består af forsvarschefen, der er formand, samt af chefen for hæren, chefen for søværnet, chefen for flyvevåbnet og chefen for forsvarsstaben.“

§ 7, stk. 2, formuleres således:

„Operativ ledelse af styrker m. v. af flere værn, der af disse afsættes til lokalt forsvar, udøves gennem et af de pågældende værn efter nærmere af forsvarschefen efter forhandling med værnene fastsatte retningslinjer.“

Efter § 8 indsættes følgende nye paragraffer 9-14, og nuværende § 9 udgår:

„§ 9. Hæren omfatter infanteri, pansertropper, artilleri, ingeniørtropper, telegraf-tropper og forsyningsstropper samt de fornødne kommandoorganer, institutioner m. v., herunder skoler.

Stk. 2. Hærens kampenheder organiseres i operativt afbalancerede dækningsenheder, der er beredt til øjeblikkelig indsats, og som omfatter en stående styrke på mindst 13 000 mand, samt i reserveenheder, herunder lokalforsvarsenheder, omfattende mindst 55 000 mand, der kan indkaldes i henhold til § 13, stk. 2, og § 19, stk. 3.

Stk. 3. Til tjeneste uden for dækningsstyrken opstilles garnisonstropper.

§ 10. Søværnet omfatter flåden og kystdefensionen samt de fornødne kommandoorganer, institutioner m. v., herunder skoler.

Stk. 2. I flåden skal efter endt udbygning og reorganisering indgå mindst 8 større enheder, 12 motortorpedo-, motorkanon- eller motorraketsbåde, 5 undervandsbåde, 8 minelæggere, 12 minestrygere og 9 bevogtningsfartøjer samt skibe og andet materiel til særlige formål. Flådens enheder skal i videst muligt omfang være beredt til øjeblikkelig indsats.

Stk. 3. Kystdefensionen omfatter kystforter og kystbatterier, visse varslingsanlæg m. v.

§ 11. Flyvevåbnet omfatter operative enheder samt de fornødne kommandoorganer, institutioner m. v., herunder skoler.

Stk. 2. De operative enheder omfatter bl. a. kontrol- og varslingsanlæg, flyvestationer og flyvende enheder, af hvilke der skal opretholdes mindst 5 kamp- og rekognosceringseskadriller og endvidere eskadriller til rednings- og transportformål. De operative enheder skal i videst muligt omfang være beredt til øjeblikkelig indsats.

§ 12. Ud over de af §§ 9-11 omfattede institutioner m. v. opretholdes de fornødne faglige myndigheder, korps, skoler, militære og civile institutioner, virksomheder m. v. til varetagelse af fællesopgaver for værnene og af andre under forsvarsministeriet hørende opgaver.

§ 13. Antallet af tjenestemænd i forsvaret bestemmes i lov om normering og klassificering af statstjenestemandstillinger eller ved særlig lov.

Stk. 2. Varigheden af den første uddannelse for personel, som indkaldes i henhold til lov om værnepligt, fastsættes af forsvarsministeren. Værnepligtige kan genindkaldes til fortsat uddannelse i sammenlagt indtil 60 dage, befalingsmænd dog indtil 70 dage, i løbet af de første 9 værnepligtsår. Herudover kan de genindkaldes til lejlighedsvisse mønstringer af kort varighed.

§ 14. Inden for de rammer, der er angivet i nærværende lov, i de årlige bevillingslove og i lovgivningen i øvrigt, fastsætter forsvarsministeren de nærmere bestemmelser om størrelse, sammensætning og organisation af hæren, søværnet, flyvevåbnet og de i øvrigt under forsvarsministeriet hørende organer.“

Nuværende § 10 betegnes § 15, og i paragraffens stk. 1 udgår ordene „de ham ved“ og „givne bemyndigelser“.

Nuværende §§ 11-14 betegnes §§ 16-19.

Nuværende § 15 udgår.

Nuværende § 16 betegnes § 20, og i paragraffens stk. 2 ændres ordene „i §§ 8 og 9 omhandlede“ til: „ved nærværende lov i øvrigt nødvendiggjorte“.

Bemærkninger til foranstående ændringsforslag.

Til § 3:

Det er af forsvarsstyrelsen foreslået at lade ordene i § 3, stk. 1, 1. punktum, „vedrørende operative spørgsmål“ udgå, således at det i dette punktum blot udtales, at forsvarschefen er forsvarsministerens øverste militære rådgiver. Begrundelsen for dette ændringsforslag er, at afgrænsningen er uklar og derfor ikke hensigtsmæssig. Da det må erkendes, at afgrænsningen er uklar, og da ændringen ikke vil afskære ministeren fra som hidtil at rådføre sig med andre sagskyndige i fornødent omfang, stilles der forslag om, at paragraffen ændres som foreslået.

Efter forhandling med forsvarsstyrelsen stilles der endvidere forslag om at ændre ordene i 2. punktum „forsvars beredskab“ til „forsvarsberedskab“, idet beredskab kan forstås snævert som alene omfattende år-

vågenhed. Ved forsvarsberedskab forstås man det samlede militære forsvars operative effektivitet og anvendelighed, for hvilket forsvarschefen altså vil være ansvarlig, idet dog hovedlinjerne skal koordineres i forsvarsstyrelsen, jfr. § 6, stk. 2. Ved den ændrede formulering er der fortsat pålagt værnscheferne ansvar over for forsvarschefen for værnenes uddannelse og brugbarhed, som indgår i begrebet „forsvarsberedskab“.

Til § 4:

Ændringsforslaget er en konsekvens af ændringsforslaget til § 3, stk. 1, 2. punktum.

Til § 6:

Ændringsforslaget tager blot sigte på at præcisere forsvarschefens stilling som formand for forsvarsstyrelsen.

Til § 7:

Efter at forsvarsstyrelsen nu har påpeget, at der består mulighed for, at det vil kunne være hensigtsmæssigt i givne situationer at overdrage den operative ledelse af styrker af flere værn, der er afsat til lokalt forsvar af et område, ikke blot til hæren, men til søværnet eller flyvevåbnet, foreslås § 7, stk. 2, ændret således, at der skabes hjemmel herfor. Det foreslås, at forsvarschefen for sådanne områder, hvor det lokale forsvar forudses løst ved deltagelse af flere værn, fastsætter retningslinjer for kommandoforhold og afgrænsning af ansvarsområder.

Til § 9:

De i stk. 1 anførte våbenarter svarer til dem, der nu findes i hæren. Fodfolket er efter ønske benævnt infanteri i overensstemmelse med international sprogbrug. I pansertropperne indgår foruden kampvogneheder bl. a. også opklarings- og specialenheder. Under artilleriet henhører normalt sådanne raketenheder, som tildeles hæren. Den enkelte våbenart omfatter også vedkommende våbeninspektør. Om ansættelse af våbeninspektører henvises til forslaget § 4, stk. 3. Institutioner m. v., der er nævnt i stk. 1 i slutningen, skal foruden skoler, der er udtrykkeligt omtalt, bl. a. også omfatte korps og faglige myndigheder, der især varetager anskaffelses- og vedligeholdelsesopgaver.

Det er i stk. 2 foreslået, at hæren organiseres i dækningsenheder og i reserveenheder, herunder lokalforsvarsenheder. Dækningsenhederne skal være operativt afbalancerede. Størrelsen af de enkelte operativt afbalancerede enheder er det ikke fundet hensigtsmæssigt at fastlægge i en lov, bl. a. fordi den vil afhænge af de geografiske forhold i det område, i hvilket de opstilles, samt af den våbentekniske udvikling.

Til § 10:

Institutioner m. v., der er nævnt i stk. 1, omfatter foruden skoler, der er udtrykkeligt omtalt, bl. a. også flådestationer og tekniske myndigheder.

Af stk. 2, der angiver flådens minimumsstyrke for en række skibstypers vedkommende, fremgår det, at disse styrkemål

først vil kunne nås, når en udbygning og reorganisering er tilendebragt. Bl. a. forudsætter det, at det dansk-amerikanske flådebygningsprogram er afsluttet, og at nogle af de eksisterende skibe er overført til anden skibskategori. De i paragraffen nævnte større enheder er beregnet til invasionsforsvar, patruljetjeneste, dækning af minelægning m. v.

De varslingsanlæg, der er nævnt i stk. 3, er landbaserede anlæg.

Til § 11:

Institutioner m. v., der er nævnt i stk. 1, omfatter foruden skoler, der er udtrykkeligt omtalt, bl. a. også flyvetræningsenheder og faglige myndigheder, der især varetager anskaffelses- og vedligeholdelsesopgaver.

De operative enheder er i stk. 2 angivet at omfatte bl. a. kontrol- og varslingsanlæg, flyvestationer og flyvende enheder. De operative enheder forudsættes endvidere at ville omfatte sådanne raketenheder, som tildeles flyvevåbnet.

Til § 12:

Bestemmelsen i den foreslåede form giver mulighed for til enhver tid at opretholde de fornødne organer til varetagelse af fællesopgaver for værnene og andre under forsvarsministeriet hørende opgaver. Lovforslagets § 15 kan herefter udgå.

Til § 13:

Bestemmelsen er i overensstemmelse med lovforslagets § 9, stk. 2 og 3, dog at der efter forslag af forsvarsstyrelsen er gjort en tilføjelse i § 13, stk. 2, således at befalingsmænd kan genindkaldes i indtil 70 dage i løbet af de første 9 værnepligtsår i stedet for 60 dage, som er gældende for værnepligtige. Begrundelsen herfor er, at indkaldte befalingsmænd må møde nogle dage før de genindkaldte værnepligtige og hjemsendes en dag senere med henblik på opfriskningskursus, tilrettelæggelse af uddannelsen og tilsyn med aflevering af materiel og udrustning ved hjemsendelsen.

Til § 14:

Bestemmelsen svarer til lovforslagets § 9, stk. 1, men er modificeret navnlig under hensyn til, at det nu er foreslået at lovgive om værnenes minimumsstyrker.